Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

2026, Sayı 73, 241–260

Geliş tarihi: 02.09.2025
Kabul tarihi: 06.11.2025

https://doi.org/10.30794/pausbed.1777074

Dergi ana sayfası: https://dergipark.org.tr/tr/pub/pausbed

Araştırma Makalesi

Atıf Bilgisi: Öz, E. & Çetin, H. (2026). Küresel asgari vergi ve çok uluslu şirket karlarının vergilendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 73, 241-260. https://doi.org/10.30794/pausbed.1777074

KÜRESEL ASGARİ VERGİ VE ÇOK ULUSLU ŞİRKET KARLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

Ersan ÖZ[1], Hamit ÇETİN[2]*

[1]Prof, Dr., Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, ersanoz@pau.edu.tr, https://orcid.org/0000-0002-1847-8841
[2]Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, hamitcetin@sdu.edu.tr, https://orcid.org/0000-0001-8629-1045

Öz

Küreselleşme ve dijitalleşme dolayısıyla çok uluslu şirketlerin küresel ekonomideki payı her geçen gün artmaktadır. Söz konusu artış uluslararası vergi politikalarının gözden geçirilmesini gerekli kılmıştır. Bu bağlamda OECD, Küresel Asgari Vergi uygulamasını önermiş ve uygulama Ekim 2021'de 135'ten fazla üye ülke tarafından imzalanmıştır. Bu uygulama, küresel ölçekte kâr kaydırma ve düşük vergilendirilmiş kâr miktarlarını azaltmayı, ayrıca ülkeler arasındaki vergi oranı farklılıklarını daraltarak vergi rekabetini sınırlamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, kurumlar vergisi gelirlerinin yıllık 155–192 milyar dolar artacağı öngörülmektedir. Bu çalışmada, çok uluslu şirketler ile dijital ekonominin tanımları yapılmış ve belirtilen hedeflere ulaşma sürecinde karşılaşılabilecek uluslararası vergi zorlukları ele alınmıştır. Uluslararası ekonomi, dijitalleşme hareketleri ile küresel anlamda büyürken ekonomiyi kayıt altına alma ve vergilendirme güçlükleri oluşmuştur. Hızla büyümeye devam eden bu ekonomiyi kayıt altına alma ve vergilendirme problemlerine çözüm olabilmesi amacıyla çalışmada küresel asgari vergi tüm boyutlarıyla incelenerek küresel asgari verginin ekonomiye etkileri tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: BEPS, Küresel asgari vergi, Dijital ekonomi.

THE GLOBAL MINIMUM TAX AND THE TAXATION OF MNE PROFIT

Abstract

Driven by the forces of globalisation and digitalisation, the share of multinational enterprises (MNEs) in the global economy has been steadily increasing. This growing prominence has necessitated a reassessment of international tax policies. In this regard, the OECD introduced the Global Minimum Tax initiative, which was endorsed by more than 135 member countries in October 2021. The initiative seeks to mitigate global profit shifting and the accumulation of low-taxed profits, while also aiming to curb tax competition by narrowing cross-country tax rate differentials. It is estimated that this reform could increase global corporate tax revenues by approximately USD 155–192 billion annually. This study defines multinational enterprises and the digital economy and explores the international tax challenges that may arise in achieving these objectives. As the global economy continues to expand through digitalisation, significant challenges have emerged in effectively recording and taxing economic activities. Accordingly, this study provides a comprehensive analysis of the Global Minimum Tax framework and examines its potential economic implications as a policy response to these challenges.

Keywords: BEPS, Global minimum tax, Digital economy.

* Sorumlu Yazar: Hamit ÇETİN, (hamitcetin@sdu.edu.tr)

Yayımlanan makalenin telif hakkı, CC BY 4.0 lisansı kapsamında yazara aittir. Bu lisansın bir kopyasını görmek için şu adresi ziyaret ediniz: http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

1. GİRİŞ

Çok uluslu şirketler faaliyetlerinin önemli bir kısmını vergilemede etkinliği düşük olan vergi cennetlerine kaydırıp kazançlarını düşük oranlı vergilemeye tabi tutmayı amaç edinmektedir. Ülkeler ise bu dezavantajlı durumu önlemek amacıyla ulusal kurumlar vergisi oranlarını düşürmek zorunda kalmaktadırlar. Her iki durumun da firma fiyatları üzerindeki efektif vergi oranlarının erozyonuna yol açarak fiyat verimliliği ve eşitlik açısından olumsuz sonuçlar doğurduğu bilinmektedir (Johannesen, 2022: 1). Özellikle yüz yıllık uluslararası vergi sistemi, diğer bir ifadeyle uluslararası çifte vergilendirme anlaşmaları çok uluslu şirketlerin sınır ötesi kâr kaydırması, ülkeler arasında yoğunlaşan vergi rekabeti, küreselleşme ve dijitalleşme nedeniyle büyük bir baskı altına girmiştir. Dolayısıyla küresel asgari kurumlar vergisi anlaşması, küresel politika gündeminin en üst sırasına yükselmiştir (Gaspar, & Weeks-Brown, 2023: 5). Sonuç itibarıyla, uluslararası vergi sisteminin gözden geçirilerek çağın koşullarına uyum sağlaması amacıyla büyük bir reforma gerek duyulmuş ve Ekim 2021'de Küresel Asgari Vergi antlaşması imzalanmıştır.

Küresel Asgari Vergi (GMT), çok uluslu şirketlerin (ÇUŞ) vergilendirilmesine ilişkin olarak uluslararası iş birliğinde önemli bir yere sahiptir. GMT, 750 milyon euronun üzerinde gelire sahip çok uluslu şirketlerin faaliyet gösterdikleri tüm ülkelerde en az %15 oranında etkin asgari vergiye tabi tutulmasını zorunlu kılmaktadır. Global Anti-Base Erosion (GloBE) Kuralları kapsamında getirilen GMT, iki sütunlu çözümün ikinci sütununun temel unsurlarından biridir. Ekim 2021'de OECD/G20 Kapsayıcı Matrah Aşındırma ve Kâr Kaydırma Çerçevesi'nin (Inclusive Framework on BEPS) 135'ten fazla üye ülkesi tarafından kabul edilen iki ayaklı çözüm, ekonominin küreselleşmesi ve dijitalleşmesinden kaynaklanan vergi sorunlarını ele almayı amaçlayan tarihi bir anlaşmadır. GMT kuralları 2024'te yürürlüğe girmiştir. Kuralların iç içe geçmiş yapısı nedeniyle, uygulamayı hayata geçiren veya duyuran ülkelere dayanarak, kapsam dâhilindeki çok uluslu şirketlerin yaklaşık %90'ının 2025 yılına kadar GMT'ye tabi olması beklenmektedir (OECD, 2024: 1). Diğer bir ifadeyle OECD, 2025 yılına kadar büyük çok uluslu işletmelerin %90'ının Gelir Dâhil Etme Kuralı (IIR) ve Yetersiz Vergilendirilmiş Kâr Kuralı (UTPR) aracılığıyla GloBE kurallarının kapsamına gireceğini tahmin etmektedir (Vella, 2025: 27). Bu çalışmada, ÇUŞ'ların uluslararası vergilendirilmesinin ekonomi üzerindeki etkileri değerlendirilerek uluslararası vergi gelirleriyle ilgili belli tahminlerde bulunulmuş ve GMT'nin uygulanması ile ilgili temel yol haritası tüm ayrıntılarıyla ele alınmıştır.

2. ÇOK ULUSLU ŞİRKETLERİN VERGİLENDİRİLMESİ

Çok uluslu şirketler (ÇUŞ) uzun bir geçmişe sahip olup, faaliyet gösterdikleri ekonomilerin gelişimi üzerinde uzun yıllardır etkili oldukları bilinmektedir (Wilkins, 1998: 95). ÇUŞ, küresel olarak mal üretmek veya hizmet sunmak amacıyla birden fazla ülkede tesislere ve varlıklara sahip olan veya bunları kontrol eden şirketlerdir (Zachariadis, 2019: 2). Etkileri; ana ülke (*çıkış noktaları*), ev sahibi ülkeler (*ticari faaliyetlerini yaydıkları yerler*) ve üçüncü ülkeler (*etkilerinin dolaylı olarak ulaştığı bölgeler*) olmak üzere üç grupta incelenmektedir. ÇUŞ'lar, dünya ekonomisini ticaret ya da finanstan farklı bir yolla bütünleştirmenin yanı sıra, ev sahibi ve üçüncü ülkelerdeki ekonomik faaliyetler arasında bağlantı kuran bir yapı da oluştururlar. ÇUŞ'lar dünya sahnesinde önemli aktörlerdir ve uzun süre boyunca böyle kalmaya devam edecekleri tahmin edilmektedir (Wilkins, 1998: 95).

Çok uluslu şirketlerin doğuşu, sanayi kapitalizminin yükselişinden öncesine dayanır. On dokuzuncu yüzyılın başlangıcından çok önce ulus ötesi girişimcilik ve bankacılığın söz konusu olduğu ileri sürülmüştür. İtalyan bankerlerin (özellikle Bardi ve Peruzzi) on üçüncü ve on dördüncü yüzyıllarda İngiltere'de kuruluşları olması dolayısıyla *'çok uluslu girişim davranışı'* olarak değerlendirilmiştir. 1600'lü yıllarda Britanya İmparatorluğu için ticareti ve sömürgeciliği kolaylaştıran Doğu Hindistan Şirketi çok uluslu şirketlerin ilk örneği olarak kabul edilmektedir. Ayrıca on altıncı, on yedinci ve on sekizinci yüzyıllarda özellikle madencilikle uğraşan şirketlerin (Principio Şirketi vb.) sınır ötesi girişimleri olması bakımından modern çok uluslu şirketlere benzerlik gösterdikleri söylenebilir (Weiland, 2024: 2; Wilkins, 1998: 96).

On dokuzuncu yüzyılın başlarından yaklaşık 1865'e kadar, merkezi ülkelerden yönetilen farklı türde birçok şirket sınır ötesi yatırımlar gerçekleştirmiştir. Bu dönemde demiryolları, buharlı gemiler ve telgraf kablolarının yaygınlaşmasıyla yaşanan ulaşım ve iletişim devrimlerinin etkisiyle, modern çok uluslu şirketler ortaya çıkmaya başlamıştır (Wilkins, 1998: 96-97). ÇUŞ'ların sınır ötesi üretim ağlarını işletme ve geliştirme biçimleri özellikle ikinci dünya savaşından sonra önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Daha spesifik olarak, ticaret maliyetlerinin ve tarife engellerinin kademeli olarak düşürülmesinden ve teknolojik ilerlemeden yararlanan ÇUŞ'lar, kendi tedarik zincirlerini parçalama ve sınır ötesine dağıtma kapasitelerini önemli ölçüde artırmışlardır (Zachariadis, 2019:2). Özellikle internet ve işgücü ile sermaye hareketliliğindeki artış, ÇUŞ'ların daha da büyümesine zemin hazırlamıştır (Fernandez, & Pope, 2002: 106).

Ekonominin küresel olarak daha entegre hale gelmesi ile şirketler de daha entegre hale gelmiştir. Dolayısıyla ÇUŞ'lar, küresel GSYH'nın önemli bir bölümünü kapsar büyüklüğe erişmiştir. Küreselleşme, ülkeye özgü işletme modellerinden, matris yönetim organizasyonlarına ve çeşitli fonksiyonları bölgesel veya küresel düzeyde merkezileştiren entegre tedarik zincirlerine dayalı küresel modellere geçişle sonuçlanmıştır (Corrick, 2016: 173; OECD, 2013: 7). Ulusal ekonomilerin daha entegre hale gelmesi ve mal ve hizmet ticaretinin önündeki engellerin azalması, sermaye piyasalarının etkin işleyişi için uluslararası vergilendirmenin önemini küresel bir konu haline getirmiştir. Dolayısıyla çifte vergilendirmeyle birlikte gelir kaydırma ve vergi cennetleri, kaynağa dayalı vergilendirmeye dayanan uluslararası bir vergi sistemi için kritik sorunlar olarak öne çıkmıştır (Slemrod, 1996: 149-150). Ulusal ekonomilerin küresel entegrasyonu genişledikçe uluslararası vergilendirme sisteminde radikal değişiklikler hızla önemli hale gelmiştir. Diğer bir ifadeyle, uluslararası ticaret teorisine paralel olarak uluslararası vergi politikasının güncellenmesi neredeyse zorunlu hale gelmiştir (Slemrod, 1996: 133).

ÇUŞ'lar, ister tek bir vergi mükellefi işletme olsun ister bu tür işletmelerden oluşan bir grup, birden fazla ülkede faaliyet gösteren kuruluşlar olarak tanımlanır. ÇUŞ'lar, faaliyet yürüttükleri her ülkenin ulusal mevzuatına tabidir. Bir ülkede yerleşik olup gelirini başka bir ülkeden elde eden bir işletmenin (dolayısıyla bir ÇUŞ'un) vergilendirilmesi ise hem yerleşik olduğu ülkenin hem de gelir kaynağının bulunduğu ülkenin vergi yasaları ile bu ülkeler arasında imzalanan çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarına göre belirlenmektedir (Fernandez & Pope, 2002: 106).

En eski uluslararası vergi anlaşması 1843 yılında Fransa ve Belçika arasında imzalanmıştır. Söz konusu anlaşma, iki ülkenin ulusal kanunları tarafından uygulanan vergilerin etkin bir şekilde toplanmasına yardımcı olmak amacıyla belge ve bilgi paylaşımıyla ilgili olmuştur. Gelir vergisi ile ilgili olarak çifte vergilendirmenin önlenmesine yönelik bilinen ilk uluslararası anlaşma Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile Prusya arasında Haziran 1899'da yapılmıştır. Bunu hemen 1901'de Lihtenştayn ve 1903 ile 1913 yılları arasında diğer bazı Alman devletleri ile yapılan çifte vergilendirme anlaşmaları izlemiştir (Mcgaughey & Raimondos, 2019: 1670). 1921 yılında Milletler Cemiyeti Mali Komitesi'nin çifte vergilendirmeyi incelemekle görevlendirilmiş olması, çifte vergilendirme (*aşırı vergilendirme*) ve ülkeler arasında vergi kaçakçılığı ve gelir kaydırma (*eksik vergilendirme*) potansiyeline ilişkin kaygıların kabul edildiği anlamına gelmektedir (Mcgaughey & Raimondos, 2019: 1670-1671).

Küreselleşmenin ülkelerin kurumlar vergisi rejimlerini etkilediği bilinmektedir. Milletler Cemiyeti, 1920'lerde, yerel vergi sistemlerinin etkileşiminin, büyüme ve küresel refah üzerinde olumsuz etkileri olan çifte vergilendirmeye yol açabileceğini kabul etmiştir. Dünyanın dört bir yanındaki ülkeler, çifte vergilendirmenin ortadan kaldırılması ve bunun hem hükümetlere hem de işletmelere kesinlik sağlayan, açık ve öngörülebilir, üzerinde mutabık kalınmış küresel kurallar temelinde gerçekleştirilmesi gerektiği konusunda aynı noktada buluşmuşlardır. Dolayısıyla uluslararası vergi hukukunun, küresel ekonominin sağlıklı hukuki temellerde büyümesini destekleyen kilit bir unsur olduğu söylenebilir (OECD, 2013: 7). Diğer bir ifadeyle çok uluslu şirketler, küreselleşme sürecinin merkezinde yer almış ve söz konusu şirketlerin kontrollerine ilişkin hukuki sorunlar ve bu sorunları çözecek prensiplerin eksiklikleri küreselleşme tartışmalarının temel konularını oluşturmuştur (Gordon, 1999: 5). Küreselleşme hız kazandıkça, bu süreci yöneten hukuki standartların eksikliği veya uyumsuzluğu ortaya

çıkmış ve çok uluslu şirketlerin üretim tesislerinin daha az işçi dostu politikaların uygulandığı düşük vergi oranlı ülkelere taşınmasına zemin hazırlamıştır (Gordon, 1999: 4).

Uluslararası faaliyetleri olan şirketlerin, vergi yükünü azaltmak için ulusal vergi sistemleri arasındaki boşluklardan ve asimetrik bilgilerden yararlanmayı öğrendikleri bilinmektedir. Uluslararası düzeyde, ülkeler arasında tutarlı bir vergi koordinasyonunun olmaması, şirketlere vergi arbitrajı fırsatları sunarak hem vergi tabanlarının ülke sınırları dışına taşınmasına (kâr kaydırma) hem de bu vergi tabanlarının aşınmasına (taban erozyonu) yol açmıştır. Çok uluslu şirketlerin vergilendirilmesi, geleneksel olarak ikamet ve bölge ilkelerinin (*çifte vergilendirme ile başa çıkmak için karmaşık mekanizmalar dahil*) birlikte kullanılmasına dayalı politikalar işlevsiz hale gelmiştir (Carpentieri vd., 2019: 4; Weiland, 2024: 2). Sınır ötesi işlemlerin katlanarak artması, çok uluslu şirketlerin vergi yükümlülüklerini en aza indirmek için kârlarını ülkeler arasında kaydırmalarına olanak sağlamıştır. Dijitalleşmenin hızla yaygınlaşması ve katma değeri yüksek ticarette hizmetler ile maddi olmayan varlıkların artan önemi, uluslararası düzeyde agresif vergi planlaması ve vergi kaçınma stratejilerinin uygulanabileceği alanların kapsamını önemli ölçüde genişletmiştir. Bu durum, mevcut vergilendirme ilkelerinin dijital ekonomi karşısında yetersiz kaldığını ve yeni düzenleme ihtiyacının giderek daha belirgin hâle geldiğini göstermektedir (Zachariadis, 2019: 2). Sonuç itibarıyla küresel ekonomi, ülkelerin vergi egemenliklerini koruyabilmek amacıyla vergi konularında iş birliği yapmalarını gerekli kılmıştır (Corrick, 2016: 174).

3. DİJİTAL EKONOMİNİN VERGİLENDİRİLME SORUNU VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

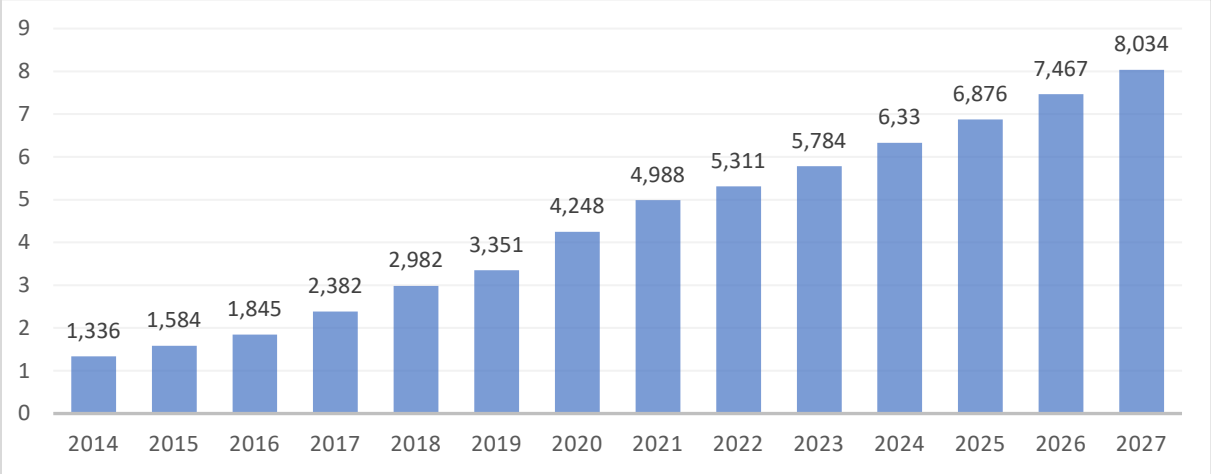
E-ticaret, dijital ekonominin ilk örneğini oluşturmaktadır. E-ticaret, esasen internet olmak üzere açık ağlar üzerinden gerçekleşen ticari işlemler olarak tanımlanmakta ve hem işletmeler arası hem de işletmelerden tüketicilere yapılan işlemleri kapsamaktadır (OECD, 1998b: 3). Dijital ticaret; "dijital olarak sipariş edilen ve/veya dijital olarak teslim edilen tüm ticaret" olarak tanımlanmaktadır (López vd., 2023: 6). Dijital ticaret, işletmelerin pazara giriş maliyetlerini düşürmüş ve coğrafi erişimlerini çok daha geniş bir pazara yayma fırsatı sağlamıştır (OECD, 1999: 10).

Dijital ticaret, geleneksel iş yapma biçimlerini dönüştürmüş; makinelerin üretkenlikte ön planda olduğu sanayi ekonomisinden, entelektüel bilginin katma değerin temel unsuru haline geldiği ve coğrafi sınırların önemini yitirdiği bilgi temelli bir ekonomiye geçişi hızlandırmıştır. Bu dönüşümle birlikte, yalnızca çalışanlar için değil, toplumun tüm bireyleri için eğitim ve yaşam boyu öğrenme gerekliliği ortaya çıkmıştır (OECD, 1999: 10). Dijital ticaret, coğrafi sınırların ve konumun anlamını yitirdiği küresel bir pazarda yeni ürün türlerinin sunulmasına zemin hazırlamıştır. Dijital ticaretin büyümesi, çoğu ticari işlemlerin sınıflandırmasını değiştirmiştir. Örneğin; elektronik yazılım, ulusal ve uluslararası işlemleri, ölçülmesi zor olan fiziksel işlemlerden maddi olmayan dijital alışverişlere doğru giderek daha fazla yönlendirmiştir (OECD, 1998a: 4-5).

Tüketici pazarında yazılım, seyahat hizmetleri, eğlence ve finansal hizmetler gibi dijital ürünler e-ticaretin başlıca ürünleri kabul edilmektedir. Söz konusu ürünlerin soyut doğası, somut mallar veya yerel olarak ticareti yapılan hizmetler için tasarlanmış olan mevcut politikaların, kuralların ve uygulamaların genel olarak değerlendirilmesini gerekli kılmıştır. E-ticaretin hızlı bir şekilde büyümesinin öngörülmesi, e-ticaretin gelişen doğasının dikkate alınması gereken politikaların oluşturulmasını gerekli kılmıştır (OECD, 1998b: 3-4). Elektronik ticaret, işletmeler arası ticari ilişkilerin kurulmasını, şirketlerin tüketicilere satış yapmasını ve tüketiciler arasındaki alışverişi kolaylaştırmıştır. Ulusal, bölgesel ve küresel düzeylerde iş ortamı üzerinde etkili olmuş; pazarın büyümesi, işletmelerin, endüstrilerin ve hizmet sektörlerinin gelişimi açısından önemli fırsatlar yaratırken aynı zamanda yeni zorluklar da ortaya çıkarmıştır (OECD, 1999: 9).

Şekil 1'de küresel e-ticaret pazarının, diğer bir ifadeyle internet üzerinden yapılan küresel satışların hızlı bir şekilde büyüdüğü görülmektedir. Dünyadaki e-ticaret pazarının değerindeki artış tartışılmazdır ve yıllık ortalama artış %20 civarındadır. 2014 yılında dünya çapında e-ticaret perakende satışları 1.336 milyar dolar iken, 2023 yılında 5.784 milyar doların üzerine çıkmıştır. Beklenen büyüme göz önüne alındığında, perakende satış gelirlerinin 2027 yılında 8.034 milyar dolara ulaşması beklenmektedir.

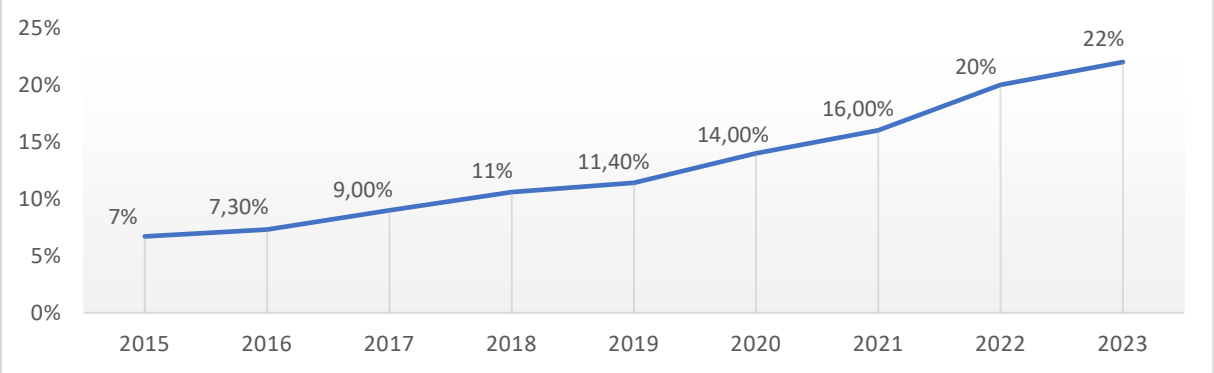
Şekil 1. *Dünyada 2014-2027 yılları arasında perakende e-ticaret satışları (milyar dolar).*

Kaynak: Statista, 2024, (statista.com).

Şekil 2'de, e-ticaret perakende satış hacminin dünyadaki perakende satış hamine oranı verilmiştir. E-ticaretin küresel pazardaki payı dikkate alındığında, 2021 yılından bu yana %15 üzerinde büyüme gerçekleşiyor. 2015 yılında bu pay %6,7 iken, 2018 yılında %11 seviyesinde gerçekleşmiş olup, 2023 yılında %22 seviyelerine yükseldiği görülmektedir.

Şekil 2. *2015'ten 2023'e toplam küresel perakende satışlar içinde e-ticaretin payı (%).*

Kaynak: (Statista 2020:3) ve Statista 2024 verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Sonuç itibarıyla küresel bir rekabet piyasası olan internet, ticaretin serbestleştirilmesi ve düzenlemelerin uluslararası uyumlaştırılmasını mecbur kıldığı için hızlandırmıştır (OECD, 1998a: 6). Hizmet sektörünün ve genellikle internet aracılığıyla sunulan dijital ürünlerin ekonomideki artan rolü, işletmelerin birçok üretken faaliyetini, müşterilerinin bulunduğu yerlerden oldukça uzakta konumlandırmalarını önemli ölçüde kolaylaştırmıştır. Bu durum, gelirin herhangi bir ülkede vergilendirilmeden kalmasına yol açan arbitraj fırsatlarını tespit etmeye ve bu fırsatlardan faydalanmaya yönelik vergi planlamalarını daha da karmaşık hale getirmiştir (Corrick, 2016: 173).

Dijital ekonominin yaygınlaşması uluslararası vergilendirme politikalarının karmaşıklık düzeyini artırmıştır. Dijital ekonomi; maddi olmayan varlıklara duyulan yoğun güven, özellikle kişisel verilere dayalı yoğun veri kullanımı, ücretsiz sunulan ürünlerin yarattığı dışsallıklardan değer sağlayan çok taraflı iş modellerinin yaygınlaşması ve değerin üretildiği yeri kesin biçimde belirlemenin güçlüğü gibi unsurlarla öne çıkmaktadır. Bu durum, dijital ekonomideki işletmelerin nasıl değer kattığının yanı sıra kâr elde ettiği ve dijital ekonominin kaynak ve ikamet kavramlarıyla ya da vergi amaçları doğrultusunda gelirin nitelendirilmesiyle nasıl ilişkili olduğu gibi temel sorunları da gündeme getirmiştir (OECD, 2013: 10).

Dijital şirketlerin piyasalara erişebilmeleri ve sabit bir lokasyona ihtiyaç duymadan üretmiş oldukları vatansız gelir, çok uluslu şirketlerin mal veya hizmetlerini sattıkları ülkelerde kamu harcamalarına

katkıda bulunmamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, internet ve dijital platformlar, ulusal vergi makamlarının erişemediği bir "topraklar üstü" bölge oluşturmuştur. Daimi işyeri kavramını önemli ölçüde "dijital mevcudiyeti" kapsayacak şekilde genişletmek henüz bir çözüm sunmuyor gibi görünmektedir. Ayrıca dijital ağlar, malların doğasını değiştirme kabiliyetine sahiptir. Örneğin, maddi mallar internet üzerinden erişilebilir hale geldiğinde, maddi olmayan malların tipik özelliklerinden bazılarını kazanabilir. Bir kitap internet üzerinden belirsiz sayıda kişi tarafından aynı anda okunabilir (*örneğin Kindle teknolojisi aracılığıyla*[1]); aynı ağ, erişim için ödeme hizmeti sunarak yapay bir şekilde malın kıtlığına da sebep olabilir ve onu geleneksel bir ekonomik mala daha benzer hale getirebilir. Bu yeni üretim sistemi, hem kurumlar vergisini (CIT) hem de çok uluslu şirketlerin çifte vergilendirilmesini önlemeye yönelik geleneksel mekanizmaları geçersiz kılmaktadır (Carpentieri vd., 2019: 5). Ekonominin dijitalleşmesi, uluslararası vergilendirme sisteminin yetersizliklerini ortaya çıkarmış ve daha da kötüleştirmiştir. Kurumlar vergisinin temelinde yatan ilke; gelirlerin, değerin ortaya çıktığı yerde vergilendirilmesi gerektiğidir. Dijital ekonomi, mevcut sistemde nerede vergilendirileceği ve uygulanacak vergi oranının ne kadar olacağı konusundaki sorunları artırmıştır (Mcgaughey & Raimondos, 2019: 1678). Sonuç olarak, 1990'lardan bu yana değer zincirleri giderek küreselleşmiş ve parçalanmış, uzmanlaşma görev ve iş fonksiyonu seviyelerine ulaşmıştır. Bu gelişmeler, giderek daha fazla birbirine bağlı ve bağımlı hale gelen küresel ekonomi ile sonuçlanmış ve ulusal sınırların ötesinde bir dizi politika alanında zorlukları tetiklemiştir (Zachariadis, 2019: 2). Söz konusu gelişmeler, çok uluslu şirketlere vergi yüklerini büyük ölçüde azaltma fırsatları sunmuştur (OECD, 2013: 8). Dolayısıyla, bilgi açısından hem avantajlı hem de dezavantajlı konumdaki ülkeler açısından elektronik ticaretin ekonomik getirilerinin güvence altına alınabilmesi, uluslararası ölçekte koordineli politikaların geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. Başka bir ifadeyle, uluslararası vergi düzenlemelerinin uyumlaştırılmasına yönelik ihtiyaç, giderek daha kritik bir önem kazanmıştır (OECD, 1999: 9; Zachariadis, 2019: 5).

Dijitalleşme bağlamında varlıkların hareketliliği ve gayri maddiliğin neden olduğu zorluklara ilişkin olarak, değer üretmenin önemi konusundaki yakınlaşmaya rağmen, bunun nasıl vergilendirilmesi gerektiği sorunu uzun yıllar çözülememiştir (Zachariadis, 2019: 7). Şirket çıkarlarının, yüzyıl önce olduğu gibi dijital çağda da uluslararası vergi sisteminin şekillenmesinde kaçınılmaz rol oynayacağı söylenebilir. Dolayısıyla uluslararası vergi sistemi ile ilgili küresel anlamda ortak politika geliştirilmesini isteyen taraf devletler olmuştur (Gelepithis & Hearson, 2022: 709-710; Mcgaughey & Raimondos, 2019: 1679). 25 Eylül 1998'de Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Küresel Elektronik Ticaret Deklarasyonu başlatmıştır. Bu bağlamda DTÖ'nün dört organı olan; Ticaret ve Kalkınma Komitesi, Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Konseyi, Mallar Konseyi ve Hizmetler Konseyi mevcut çok taraflı ticaret anlaşmalarının küresel elektronik ticarete nasıl uygulanacağını görüşmek üzere bir araya gelmiştir (OECD, 1999: 14).

1990'ların ortalarında, kurumlar vergisi camiasının yeni gelişen bilgi iletişim teknolojilerinin vergisel etkilerini tartışmaya başlamasıyla, fiziki mevcudiyete dayalı fikir birliği sarsılmaya başlamıştır. Tartışmalar, OECD'nin en üst düzey vergi organı olan Mali İşler Komitesi'nde (CFA) ve 1998 yılında Ottawa'da düzenlenen Elektronik Ticaret Bakanlar Konferansı'nda gerçekleştirilmiştir. Ticari kazançların vergilendirilmesine ilişkin mevcut kuralların e-ticaret bağlamında nasıl uygulanacağını incelemek üzere bir Teknik Danışma Grubu (TAG) kurulmuştur (Gelepithis & Hearson, 2022: 715).

2000'li yılların ortalarından itibaren dijital ekonomi alanında yapılan akademik çalışmalarda, dijital mal ve hizmetlerin kullanıcıları tarafından sağlanan verilerin ve "ücretsiz emeğin" ekonomik değeri giderek daha fazla vurgulanmaya başlanmıştır (Gelepithis & Hearson, 2022: 716). Büyük teknoloji şirketlerinin, hem kendi ürün ve hizmetlerinin sağlayıcısı olarak hem de kullanıcıların bilgi paylaşımı, sosyal etkileşim ve ticari faaliyetlerinden gelir elde etmelerini mümkün kılan bir konumda bulundukları görülmektedir (Atal, 2020: 340-45). Ticari Profiller Etik Kurulu'nun 2005 tarihli raporu da bu yaklaşımı

[1]Kindle, taşınabilir kablosuz elektronik okuma cihazıdır. Kağıda basılmış metne benzeyen keskin bir ekran görüntüsü üreten elektronik kağıt adı verilen bir görüntüleme teknolojisi kullanır. 200'den fazla e-kitap depolayabiliyor.

desteklemektedir. Bu doğrultuda, söz konusu gelişmeler, çok uluslu şirketlerin tüketici pazarlarının bulunduğu ülkelerde adil bir biçimde vergilendirilmesi gerekliliğini ortaya koyan temel gerekçelerden biri olarak değerlendirilmektedir (Gelepithis & Hearson, 2022: 716).

Matrah Aşındırma ve Kâr Kaydırma (BEPS) girişimi ilk olarak 2008 küresel mali krizinin ardından uluslararası vergi sisteminin adilliğine olan güvenin azalmasıyla ortaya çıkmıştır. OECD/G20 BEPS Projesi, 2013 yılında bu kaygıları gidermek amacıyla geliştirilmiş ve küresel mali krizin yol açtığı etkileri, uluslararası vergi sistemini küreselleşen ekonomiyle daha uyumlu hale getirme yönünde bir fırsata dönüştürmüştür. BEPS Projesi'nin tasarımından yedi yıl ve uygulamaya alınmasından yaklaşık beş yıl sonra, dünya COVID-19 krizinin ekonomik etkileriyle başa çıkma sürecinde, vergi kurallarının sabit kalması ve agresif vergi planlamalarının sürmesine kıyasla daha güçlü bir konuma gelmiştir (OECD, 2020: 2).

Dijitalleşme ve küreselleşmenin ekonomiler ve dünyanın dört bir yanındaki insanların yaşamları üzerinde derin bir etkisi olmuş ve bu etki 21. yüzyılda daha da hızlanmıştır. Bu değişiklikler, yüz yılı aşkın bir süredir geçerli olan uluslararası ticari gelirlerin vergilendirilmesine ilişkin kurallara yönelik zorlukları da beraberinde getirmiştir. Bu durum, politika yapıcıların sisteme olan güveni yeniden tesis etmek ve kârların ekonomik faaliyetlerin gerçekleştiği, değerin üretildiği yerde vergilendirilmesini sağlamak için cesur adımlar atmasını gerektiren matrah aşındırma ve kâr kaydırma (BEPS) fırsatlarını ortaya çıkarmıştır. 2013 yılında OECD, büyük çok uluslu şirketlerin vergiden kaçınmasına ilişkin artan kamuoyu ve siyasi endişelere yanıt olarak bu zorlukları ele alma çabalarını artırmıştır. OECD ve G20 ülkeleri, Eylül 2013'te BEPS sorununu ele almak amacıyla ortak bir Eylem Planı hazırlamıştır. Bu plan, sınır ötesi ekonomik faaliyetleri düzenleyen ulusal mevzuatlar arasında uyum sağlamak, mevcut uluslararası standartlarda kaynak ilkesine ilişkin hükümleri güçlendirmek ve aynı zamanda hukuki belirlilik, kesinlik ile şeffaflık düzeyini artırmak amacıyla 15 eylem başlığı ortaya koymuştur (OECD, 2021: 3).

İki yıllık bir çalışmanın ardından, 2014 yılında geçici olarak yayınlananlar da dahil olmak üzere, 15 eyleme yanıt olarak alınan tedbirler kapsamlı bir paket haline getirilmiş ve Kasım 2015'te G20 Liderlerine sunulmuştur. BEPS paketi, neredeyse bir asırdır uluslararası vergi kurallarında yapılan ilk önemli yenilemeyi temsil etmektedir. BEPS önlemleri uygulandıkça kârların, bu kârlara kaynak olan ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirildiği ve değerin üretildiği yerde raporlanması beklenmektedir. OECD ve G20 ülkeleri BEPS tavsiyelerinin tutarlı ve eşgüdümlü bir şekilde uygulanmasını sağlamak ve projeyi daha kapsayıcı hale getirmek amacıyla birlikte çalışmaya devam etme konusunda mutabık kalmışlardır (OECD, 2021: 3).

Sonuç olarak, OECD/G20 BEPS Kapsayıcı Çerçevesi 2016 yılında oluşturulmuş olup, 2020 yılı itibarıyla üye ülke sayısı 66'sı gelişmekte olan ülke olmak üzere 137'ye ulaşmıştır (OECD, 2020: 7). Devam eden 2020 BEPS asgari standart değerlendirmelerinden elde edilen bulgular, 2021 yılında kapsamlı bir envanterin oluşturulmasına ve Birinci ile İkinci Sütun kapsamında elde edilen sonuçların daha belirgin hale gelmesine olanak sağlamıştır. Tüm bu gelişmeler, uluslararası vergi düzenlemelerini 21. yüzyılın koşullarına uyarlamayı amaçlayan ve eşit katılım ilkesi doğrultusunda faaliyet gösteren OECD/G20 Kapsayıcı Çerçevesi'nin 135'ten fazla üyesinin tarihsel düzeydeki katılımıyla hayata geçirilmiştir (OECD, 2020: 5). Kapsayıcı Çerçeve (IF), asgari standartların uygulanmasını izlemekte, akran değerlendirmeleri yürütmekte ve BEPS kapsamındaki konulara ilişkin standart oluşturma çalışmalarını tamamlamaktadır. Ayrıca, Kapsayıcı Çerçeve'nin faaliyetlerine üye devletlerin yanı sıra çeşitli uluslararası kuruluşlar ve bölgesel vergi örgütleri de katkı sunmakta; iş dünyası ve sivil toplum temsilcileri ise farklı çalışma alanlarında yürütülen danışma süreçlerine dâhil edilmektedir (OECD, 2021: 3).

Ekonominin dijitalleşmesinden kaynaklanan vergi sorunlarının çözümü, 2013'ten itibaren BEPS Eylem Planı kapsamında yürütülen faaliyetler ile hem BEPS Projesi'nin hem de 2016 yılında kurulan Kapsayıcı Çerçeve'nin (IF) öncelikli gündem maddelerinden biri olmuştur. G20'nin yönlendirmesiyle IF bu alandaki çalışmalarını sürdürmüş ve Mart 2018'de bir ara rapor yayımlamıştır. Ocak 2019'da IF üyeleri, dijitalleşmeden kaynaklanan vergi zorluklarına yönelik bir uzlaşı çözümünün temelini

oluşturabilecek ikinci sütun önerilerini incelemeyi kabul etmiştir. Temmuz 2020'de G20, IF'i Ekim 2020'deki G20 Maliye Bakanları toplantısına kadar Birinci ve İkinci Sütun Planları hakkında raporlar hazırlamakla görevlendirmiştir (Hanappi & González, 2022: 1498).

G20 bakanları, OECD'nin gündemini şekillendirmek için harekete geçerek, OECD'yi "uluslararası vergi sistemindeki çok uluslu işletmelerin kazançlarını, temel ekonomik değer üretiminin gerçekleştiği yerlerden başka yerlere kaydırmasını kolaylaştıran boşlukları ve uyumsuzlukları" araştırmakla görevlendirmiştir. G20 ve OECD ülkeleri eşit düzeyde katılım göstermiş ve gelişmekte olan piyasalardan mevcut batı merkezli genel uzlayışa muhalif sesleri tartışmaya dâhil etmiştir. Hem dijitalleşmeyi hem de vergiden kaçınmayı kapsayan 15 maddelik bir Eylem Planının yanı sıra Dijital Ekonomi Görev Gücü oluşturulmuştur (Gelepithis & Hearson, 2022: 717).

Dijital Ekonomi Görev Gücü raporunu hazırlarken, vergilendirme haklarının dağılımında köklü bir değişikliğe ihtiyaç olup olmadığı konusunda bir uzlaşmanın olmadığı ortaya çıkmıştır. Başta uluslararası vergi idaresi üzerinde büyük etkisi olan ABD olmak üzere bazı OECD üyeleri büyük bir değişikliğe karşı çıkmıştır. İş dünyası, vergilendirme haklarının piyasa yetki alanlarına yeniden tahsis edilmesi düşüncesine bile güçlü bir şekilde karşı çıkmıştır. Görev Gücü'nün 2014 tarihli tartışma taslağını yorumlayan OECD İş ve Sanayi Danışma Komitesi, "dijital mal ve hizmet sunan işletmeler için vergi bağının bu mal ve hizmetlerin tedarik edildiği yere göre değerlendirilmesi" yönündeki ilk önerileri eleştirmiştir (Gelepithis & Hearson, 2022: 717).

Görev Gücü'nün 2015 yılında yayımladığı son rapor, mevcut uluslararası vergi anlayışını büyük ölçüde onaylamıştır (OECD, 2015). Raporda, kullanıcı verilerinin toplanması, ağ etkileri ve dijital iş modellerinin gelişimi gibi yeni dinamiklerin, matrah erozyonu ile kâr kaybı sorunlarını derinleştirdiği ifade edilmiştir. Ancak, dijital çağda vergilendirme yetkisinin nasıl dağıtılması gerektiğine ilişkin daha temel bir soruya gelindiğinde, rapor fiziksel varlığın öneminin azalmasına yönelik ihtiyacı büyük ölçüde göz ardı etmiştir. Yalnızca Görev Gücü'nün, BEPS üzerine kurulan Kapsayıcı Çerçeve dahilinde, daha geniş bir ülke yelpazesinden sağlanacak katkılarla dijital ekonomideki gelişmeleri izlemeye devam etmesini öngörmüştür (Gelepithis & Hearson, 2022: 717-718).

BEPS paketinin uygulanması uluslararası vergi ortamını önemli ölçüde değiştirmiş ve vergi sistemlerinin adilliğini artırmış olsa da BEPS'in çözüm bekleyen temel sorunlarından biri olan ekonominin dijitalleşmesinden kaynaklanan vergi zorluklarının ele alınması konusu çözümsüz kalmıştır. Küresel GSYH'nin %95'inden fazlasını temsil eden 135'i aşkın Kapsayıcı Çerçeve üyesi, 8 Ekim 2021 tarihinde önemli bir karar almıştır. Bu karar doğrultusunda, uluslararası vergi sisteminde reform yapılması ve çok uluslu şirketlerin, faaliyet yürüttükleri ve dijitalleşen küresel ekonomide kâr elde ettikleri her yerde adil şekilde vergi ödemelerini sağlamak amacıyla iki bileşenli bir çözüm üzerinde uzlaşılmıştır. Söz konusu rapor, 14 Aralık 2021'de Kapsayıcı Çerçeve tarafından onaylanmış ve OECD Sekretaryası tarafından yayımlanmak üzere hazırlanmıştır (OECD, 2021: 3). Özetle çok uluslu şirketler tarafından gerçekleştirilen matrah erozyonu ve kâr kaydırma (OECD, 2013) ile mücadele çabalarının ardından, Ekim 2021'de iki ayaklı bir reform üzerinde anlaşmaya varılmıştır. Birinci Sütun, firma satışlarına dayalı olarak hükümetlere bazı vergilendirme hakları tahsis etmiştir. İkinci Sütun ise %15 oranında küresel bir asgari vergi getirmeyi önermiştir (Johannesen, 2022: 2). Reformun her iki unsurunun da 2023 yılından itibaren yürürlüğe girmesi planlanmış, fakat 2024 yılında yürürlüğe girmiştir.

4. KÜRESEL ASGARİ KURUMLAR VERGİSİ

Küresel asgari kurumlar vergisi kavramı, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan ekonomik neoliberalizmin bir sonucu olarak küresel ekonomilerin artan birbirine bağlılığına bir yanıt olarak ortaya çıkmıştır (Weiland, 2024: 2). Küresel asgari vergi uygulaması, çok uluslu şirketlerin vergilendirilmesine yönelik uluslararası iş birliğinde kayda değer bir ilerlemeyi temsil etmektedir (OECD, 2024: 1). Bu düzenleme, ticari kazançların elde edildikleri ülkeden bağımsız olarak en az %15 oranında efektif bir vergiye tabi tutulmasını öngörmektedir. Çok uluslu şirketler tarafından gerçekleştirilen matrah

erozyonu ve kâr kaydırma ile mücadele çabalarının ardından, Ekim 2021'de iki ayaklı bir reform üzerinde anlaşmaya varılmıştır (Johannesen, 2022: 2)

Kapsayıcı Çerçeve *(Inclusive Framework 'IF'*) anlaşması iki sütundan oluşmaktadır. 142 IF üyesinden 138'i bu form üzerinde anlaşmaya varmıştır (Kenya, Nijerya, Pakistan ve Sri Lanka çekimser kalmıştır). Sütun 1'in (P1) uygulanması, taahhütte bulunan tüm ülkeler için ilke olarak zorunlu kılınmıştır (Gaspar & Weeks-Brown, 2023: 7).

4.1. Birinci Sütun (P1)

Birinci Sütun, en büyük ve en kârlı çok uluslu şirketlere ilişkin vergilendirme haklarının ülkeler arasında daha adil bir şekilde dağıtılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Çok uluslu şirketlerin yüksek kârlarının bir kısmı üzerindeki vergilendirme haklarını, fiziksel varlıklarının olup olmadığına bakılmaksızın, ticari faaliyetlerinin bulunduğu pazar ülkelerine yeniden tahsis edilmesi gerektiğini öngörmektedir. Özellikle, küresel gelirleri 20 milyar euronun üzerinde ve toplam kârı küresel gelirinin %10'u üzerinde olan çok uluslu şirketler için geçerli kılınmıştır (Miktar A). Gelir eşiği Miktar A'nın başarılı bir şekilde uygulanmasına bağlı olarak 7 yıl sonra 10 milyar euroya düşürüleceği kararlaştırılmıştır. Söz konusu durum maden çıkarma, düzenlenmiş finansal hizmetler ve savunma sektörlerindeki işletmeler için de geçerli kabul edilmiştir (OECD, 2023a: 6).

Birinci Sütun (P1), firma satışlarına dayalı olarak ülkelere bazı vergilendirme hakları tahsis etmiştir (Johannesen, 2022: 2). Birinci Sütun'un özellikle düşük vergili yatırım merkezlerinden diğer ülkelere doğru, çok uluslu işletmelerin toplam kârlarının yaklaşık %2'sinin yeniden tahsisine olanak tanıyacağı ve bu yolla küresel kurumlar vergisi (CIT) gelirlerinde yaklaşık 12 milyar ABD doları tutarında bir artış sağlayacağı öngörülmektedir. Bu yeni vergilendirme yetkisine konu olan tahmini küresel vergi matrahı ise yaklaşık 150 milyar ABD doları düzeyindedir (Gaspar & Weeks-Brown, 2023: 12).

OECD Sekretaryası, 18 Ocak 2023 tarihinde, mevcut en son verileri kullanarak güncellenmiş bir ekonomik etki değerlendirmesi yayınlamak üzere halka açık bir webinar düzenlemiş ve iki sütun ile ilgili bazı tahminlerde bulunmuştur. Birinci Sütun ile ilgili tahminler, Miktar A'nın vergilendirme haklarının önemli ölçüde yeniden tahsisini içerdiğini ve yeniden tahsisin büyük ölçüde yatırım merkezlerinden piyasa yetki alanlarına doğru aktığı sonucunu elde etmiştir. Birinci Sütun'un yılda yaklaşık 200 milyar ABD doları tutarındaki kâr üzerinden yeni vergilendirme haklarını piyasa yetki alanlarına tahsis etmesi ve 17-31 milyar ABD doları tutarında net yıllık gelir kazancıyla sonuçlanması beklenmektedir. Yapılan analizler, özellikle 2021 yılı itibarıyla çok uluslu şirketlerin kârlarındaki artışın, Miktar A kapsamında tahmin edilen kurum kazançlarında da bir yükselişe neden olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, P1 kapsamında elde edilmesi beklenen kurum kazançlarının, mevcut kurumlar vergisi gelirlerine oranla gelişmekte olan ekonomilerde, gelişmiş ülkelere kıyasla daha yüksek olacağı öngörülmektedir (OECD, 2023a: 9).

İkinci Sütun kapsamında ise OECD, küresel düzeyde düşük oranda vergilendirilen kârların yaklaşık %70 oranında azaltılmasının öngörüldüğü küresel asgari vergiye ilişkin güncellenmiş tahminler üzerinde çalışmalarını sürdürmektedir. Asgari verginin, 2020'den itibaren mevcut en son verilere dayanarak, küresel olarak her yıl 200 milyar ABD dolarına kadar ek gelir sağlaması ve bu kazançların yaklaşık üçte birinin azalan kâr kaymasından gelmesi beklenmektedir (OECD, 2023a: 9).

4.2. İkinci Sütun (P2/GloBE)

İkinci Sütun (P2), çok uluslu şirketlerin kârları üzerinden asgari düzeyde vergi ödemesini sağlamayı amaçlayan Küresel Matrah Aşındırmasını Önleme (GloBE) Kuralları ve anlaşmaya dayalı Vergi Kuralına Tabi Olmadan (STTR) oluşmaktadır (OECD, 2022: 7). GloBE Kuralları (İkinci Sütun- P2), 20 Aralık 2021 tarihinde Kapsayıcı Çerçeve tarafından onaylanarak yayımlanmıştır. Bu kurallar, her bir ülkenin ulusal mevzuatına entegre edilmek üzere tasarlanmış olup, büyük çok uluslu şirket gruplarının faaliyet gösterdikleri tüm yargı alanlarında elde ettikleri aşırı kârlar üzerinden asgari %15'lik efektif bir vergi oranı uygulanmasını güvence altına alacak şekilde, uyumlu, bütünleşik ve karşılıklı etkileşim içinde çalışan bir düzenleme sistematiğinden oluşmaktadır. (OECD, 2023b: 4). Uluslararası faaliyet gösteren

büyük işletmelerden (ÇUŞ'lardan), gelirleri 750 milyon euroyu aşanlar için geçerli sayılmış ve bir ÇUŞ'ların faaliyet gösterdikleri her ülkede aşırı kârlar üzerinde %15'lik bir asgari efektif vergi tahsil etmeyi amaçlamaktadır. Aşırı kârlar, maaş bordrosunun %10'u ve maddi varlıkların %8'i (10 yıl içinde her ikisinde de %5'e düşmesi öngörülüyor) olarak tanımlanan ve bu nedenle P1 kapsamında verilenden farklı bir istisna olan madde bazlı gelir istisnasını aşan kârlar olarak tanımlanmaktadır (Gaspar & Weeks-Brown, 2023: 8). Bu kurallar, kapsam dahilindeki ÇUŞ gruplarının faaliyet gösterdikleri her bir ülkede ortaya çıkan gelirleri üzerinden en azından üzerinde mutabık kalınan asgari vergi düzeyini ödemelerini sağlayan ortak bir çerçeve altında koordine edilmiş bir kurallar sisteminden oluşmaktadır (OECD, 2022: 7). Kapsayıcı Çerçevenin amacına uygun olarak, GloBE Kuralları (IIR ve UTPR dahil), bu kurallara uygun olarak ilave vergi uygulanmasının, Birleşmiş Milletler Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler Arasında Model Çifte Vergilendirme Sözleşmesi (BM Model Çifte Vergi Sözleşmesi) ve Gelir ve Sermayeye İlişkin Model Vergi Sözleşmesi hükümleriyle uyumlu olacak şekilde tasarlanmıştır (OECD, 2023b: 4).

Diğer bir ifadeyle P2, ÇUŞ'ların merkezlerinin nerede olduğuna veya faaliyet gösterdikleri ülkelere bakılmaksızın asgari düzeyde vergi ödemelerini sağlayarak BEPS'in devam eden zorluklarını ele almayı amaçlayan birbirine bağlı kurallardan oluşmaktadır (Hanappi & González, 2022: 1499). Asgari vergi, aşağıda yer verilen birbiriyle ilişkili üç vergi kuralı aracılığıyla uygulanacaktır. Söz konusu kurallar (Gaspar & Weeks-Brown, 2023: 8);

- Bir "gelir dahil etme kuralı" (IIR), herhangi bir ülkede %15'lik asgari oranın altında etkin bir şekilde vergilendirilmeleri halinde, yabancılardan elde edilen ÇUŞ kârlarını ikamet ettikleri ülkede bir üst vergiye tabi tutmaktadır. Kaynak ülkeleri, IIR ile aynı kapsam ve oranlara dayalı olarak akredite edilmiş yurtiçi asgari üst vergi (QDMTT) uygulayarak IIR'nin uygulanmasını önleyebilir.
- "Eksik vergilendirilmiş kârlar kuralı" (UTPR), IIR veya QDMTT'nin uygulanmadığı durumlarda kaynak ülkelerin bir üst vergi uygulamasına (*örneğin, kesintileri reddederek*) izin verir. Bu kurallar ortak olarak Küresel Bazda Erozyonla Mücadele (GloBE) kuralları olarak bilinmektedir.
- "Vergi kuralına tabi olma" (STTR), kaynak ülkelerin asgari %9 oranının altında vergiye tabi olan belirli ilişkili taraf ödemelerine sınırlı kaynak vergilendirmesi (örneğin stopaj vergileri (WHTs)) uygulamasına izin veren anlaşmaya dayalı bir kuraldır.

4.2.1. Yurtiçi asgari üst vergi (QDMTT)

Yurt içi asgari üst vergi, gelir dâhil etme kuralı ile eşleşecek şekilde yapılandırılmış ve ona karşı tamamen tahsil edilebilir bir yerel vergidir. Yurt içi asgari üst vergi (QDMTT) rejimine sahip ülkeler birinci önceliğe sahiptir ve ilave vergiden elde edilen tüm geliri toplar ve ellerinde tutarlar (Auclair, 2023: 4). GloBE Kuralları kapsamında düşük vergilendirilmiş kârlara sahip ülkeler, bu gelirleri kendi vergi gelirlerine dâhil edebilmek adına vergi oranlarını artırma yönünde güçlü bir teşvikle karşı karşıyadır. Bu bağlamda, Öncelikli Yurtiçi Asgari Vergi (QDMTT), diğer GloBE bileşenleriyle aynı vergi matrahını esas almaktadır. Başka bir deyişle, yalnızca belirlenen büyüklük eşiğini aşan işletmelere uygulanmakta ve yurtiçi gelir istisnası düşüldükten sonra kalan kârlar üzerinden tahsil edilmektedir. Dolayısıyla, başka bir yargı alanında GloBE vergisine tabi olmayan kârlar için ilave bir vergi yükü oluşturmamaktadır. Ayrıca, QDMTT'nin uygulanması diğer GloBE vergilerinin devreye girmesini de doğrudan engellemektedir. Bu engelleme, yalnızca yerel vergi oranlarının efektif vergi oranını (ETR) %15'in üzerine çıkarması durumunda gerçekleşmektedir. Bununla birlikte, ETR yurtiçi gelir istisnası dikkate alınmaksızın, ödenen verginin toplam kâra oranı olarak hesaplanmakta ve bu oran %15'in altında kalabilir veya başka bir ülkede ek vergi yükümlülüğünü tetikleyebilir. Ancak, fazla kârlar (yurtiçi gelir istisnası düşüldükten sonra kalan kârlar) üzerinden alınan vergiler, %15'lik eşiği aşabilir. QDMTT bu durumu önleyerek, diğer küresel vergi uygulamalarına kıyasla öncelikli ve baskın bir mekanizma işlevi görmektedir (Gaspar & Weeks-Brown, 2023: 25). QDMTT, diğer İkinci Sütun vergilerine göre önceliklidir. Vergi, düşük vergili iştirakin bulunduğu ülke tarafından tahsil edilir ve ÇUŞ grubunun diğer üyelerinin karşı karşıya kaldığı vergi rejimi önemsizdir (Auclair, 2023: 18).

Çok Uluslu Şirket (ÇUŞ) Grubundan bir şirketin, bir yetki alanında QDMTT Güvenli Liman uygulamasını tercih etmesi durumunda, söz konusu yetki alanı için GloBE kapsamında hesaplanan efektif vergi oranı (ETR), ilgili yargı alanında QDMTT'ye göre belirlenen vergi ve gelir verilerine dayalı olarak hesaplanacaktır. Bununla birlikte, ilgili mali yıl içinde söz konusu yetki alanında ödenecek ve kredilendirilmesi mümkün olan herhangi bir QDMTT tutarı, ETR hesaplamasında vergi toplamına dahil edilecektir (OECD, 2023b: 29). Söz konusu durum Şekil 3'te açıkça gösterilmiştir.

Şekil 3. *Genel ETR hesaplaması.*

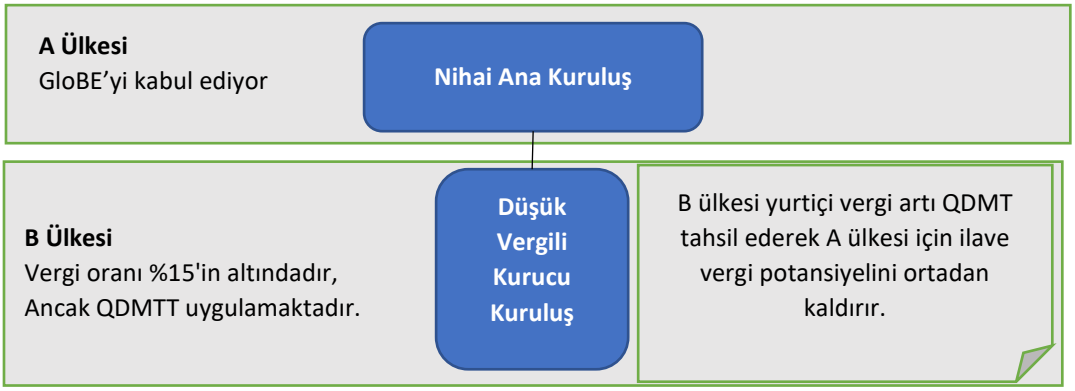
Öğe	Formül	Miktar
GloBE Gelir veya Kayıp	A	100
Düzeltilmiş Kapsamlı Vergiler	B	10
GloBE ETR	C=B/A	%10
Yurt İçi Gelir İstisnası	D	60
Kredilendirilebilir QDMTT ödemesi	E=(%15-C)*(A-D)	2
GloBE Yetki Alanı ETR	F= (B+E)/A	%12

Kaynak: (OECD, 2023b: 29).

QDMTT'nin benimsenmesi tüm ülkeler için tavsiye edilirken, yurtiçi vergileri artırmanın diğer yolları da hala arzu edilebilir. Örneğin, ülkeler genellikle düşük etkinlik ve verimliliğe sahip olan ancak vergi rekabeti nedeniyle uygulamaya konulan vergi teşviklerini gözden geçirmek isteyebilir. Bu tür reformlar QDMTT'nin benimsenmesi yerine değil, buna ek olarak yapılmalıdır. ÇUŞ'larla yapılan vergi anlaşmalarındaki istikrar hükümleri QDMTT'den gelir toplamada karşılaşılan bir zorluk olabilir. Bu hükümler yeni vergilerin eklenmesini engelleyebilir. Bununla birlikte, QDMTT'nin uygulanması ÇUŞ'un küresel vergi yükümlülüğünü artırmaz, aksine bu şirketler başka bir ülkenin IIR veya eksik vergilendirilmiş kârlar kuralı (UTPR) kapsamındadır ve istikrar maddesi ile bağlı değildir. Bu nedenle hükümetler, sadece diğer devletlerin tahsilatını engellemek için, ÇUŞ ile QDMTT için bir istisnayı yeniden müzakere etmeye çalışmalıdır (Gaspar & Weeks-Brown, 2023: 25).

Düşük vergili mükellefleri olan ülkeler, başka bir yargı alanında üst vergi uygulanması durumunda gelirden vazgeçmesi beklenir. İkinci sütuna uyum, yasal vergi oranlarının yükseltilmesi ve/veya vergi indirimlerinin kaldırılması yoluyla sağlanabilir. Fakat bu tür adımlar maliyetli olabilir. Bunun yerine, çoğu düşük vergili ülkelerin bir QDMT uygulaması beklenmektedir. İkinci Yapısal Blok kapsamı dışındaki iştirakler bu durumdan etkilenmez, diğer bir ifadeyle küçük ÇUŞ'lar ve yerli firmalar için vergi yükü değişmeden kalır. Birçok ülkenin diğer vergi kurallarını değil de sadece QDMTT'yi uygulaması da mümkündür. Bazı iştirakler için vergi oranları artsa bile, ülkeler arasındaki vergi farkları kapanacaktır. Dolayısıyla kıyı finans merkezlerine olan akışları, tamamen durmasa bile muhtemelen azalacağı öngörülmektedir (Auclair, 2023: 4). Çok uluslu şirketlerin küresel kârının %18,5'i %15'in altında vergilendirilmektedir. Ortalama olarak, söz konusu kârlar üzerindeki mevcut efektif vergi oranı %5 civarındadır. Bu nedenle, yurtiçi gelir istisnasını aşan kârlar, ortalama olarak %10 düzeyinde ek bir vergi yüküyle karşı karşıya kalacaktır. Bu ek vergi tutarı, söz konusu verginin hangi ülke tarafından uygulandığına — kaynak ülke (QDMTT), yerleşiklik ülkesi (IIR) veya potansiyel olarak diğer bir ülke (UTPR) — bakılmaksızın değişiklik göstermemektedir. QDMTT uygulamasının yaygın şekilde benimsenmesi durumunda, ek vergi gelirinin büyük bölümü, halihazırda düşük efektif vergi oranları uygulayan kaynak ülkeler tarafından tahsil edilecektir. Ancak tüm ülkelerin QDMTT'yi benimsememesi halinde, ek verginin hangi ülke tarafından toplanacağını öngörmek güçleşmektedir; zira bu durum hem ilgili ülkenin ulusal düzenlemelerine hem de diğer ülkelerde yürürlüğe konulan kurallara bağlı olacaktır. Ayrıca, davranışsal tepkiler gelirin ülkeler arasındaki dağılımını önemli ölçüde değiştirebilir (Gaspar & Weeks-Brown, 2023: 13-14). QDMT'nin genel işleyişi Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4. *QDMT'nin genel uygulaması.*

Kaynak: (Christians vd., 2023: 7).

4.2.2. Gelir dahil etme kuralı (IIR)

Asgari vergi oranı kuralının uygulanmasına yönelik ilk adım olan Gelir Dahil Etme Kuralı (IIR), nihai ana şirketin bulunduğu ülkenin, GloBE oranının altında kalan uluslararası iştirakler üzerinden ek vergi tahsil edebileceğini belirtir (Auclair, 2023: 3; Iiskola, 2022: 13). Gelir Dahil Etme Kuralı (IIR), düşük vergili yargı bölgelerinde bulunan iştirakleri olan bir ana şirketin yurtdışı gelirine (*%80'in altındaki hissedarlıklar için yakında çıkacak olan bölünmüş sahiplik kuralına tabi olarak*) bir üst vergi uygular. IIR, çok katmanlı yapılara yukarıdan aşağıya bir yaklaşım uygulamaktadır, öyle ki gelir, IIR rejimine katılan bir yargı alanında yerleşik olan en üstteki kuruluşa tahsis edilecektir (De Boynes vd., 2022: 57). GloBe kurallarında IIR ikinci önceliğe sahiptir. Bir bağlı şirketin düşük vergilendirilmesi ve bulunduğu ülkede QDMTT'nin uygulanmaması durumunda, vergi hakları nihai ana şirketin bulunduğu ülkeye devredilir. Nihai ana şirketin BEPS'e tabi olmaması durumunda, vergi hakları ÇUŞ grubunun mülkiyet zincirinde aşağı doğru hareket eder (Auclair, 2023: 18). IIR, ÇUŞ Grubundaki belirli Ana Şirketler tarafından, kuralın uygulanmasında genellikle mülkiyet zincirinde en üste en yakın olan şirketlere öncelik veren bir sıralama kuralı ("yukarıdan aşağıya" yaklaşımı) kullanılarak uygulanır. IIR, asgari oranın altında bir ETR'ye tabi olan düşük vergili kurucu kuruluşlara (LTCE) ilişkin olarak bir üst vergi uygular. IIR, kapsam dahilindeki tüm ÇUŞ Gruplarının, faaliyet gösterdikleri ülkelerde rutin bir getiriyi aşan kârları üzerinden asgari düzeyde vergi ödemelerini sağlamak için sistematik bir çözüm sunmaktadır (Pandey, 2023: 11). Ana şirketin yetki alanı IIR'yi benimsemediği durumlarda, gruptaki düşük vergili kuruluşlara ilişkin olarak ilave vergi uygulanır. İkinci Sütun Model Kuralları kapsamında, IIR yalnızca düşük vergili yabancı kuruluşlar (*ana şirketin yetki alanında bulunmayanlar*) için geçerlidir. Fakat uygulayıcı yargı mercilere, bunu yerli kuruluşlara genişletme konusunda serbestlik tanınmıştır (Pandey, 2023: 11). Kaynak ülkenin efektif vergi oranının, uygulanan asgari vergi oranının altında olduğu bir senaryoda ikametgaha dayalı vergilendirmeyi genişletmektedir. Bununla birlikte, düşük vergili bir ÇUŞ'un belirli gelirinin yeterli derecede vergilendirilememesi durumunda, Nihai Ana Şirketin (UPE) vergi matrahına dahil edilmesini gerektirmektedir (Iiskola, 2022: 13).

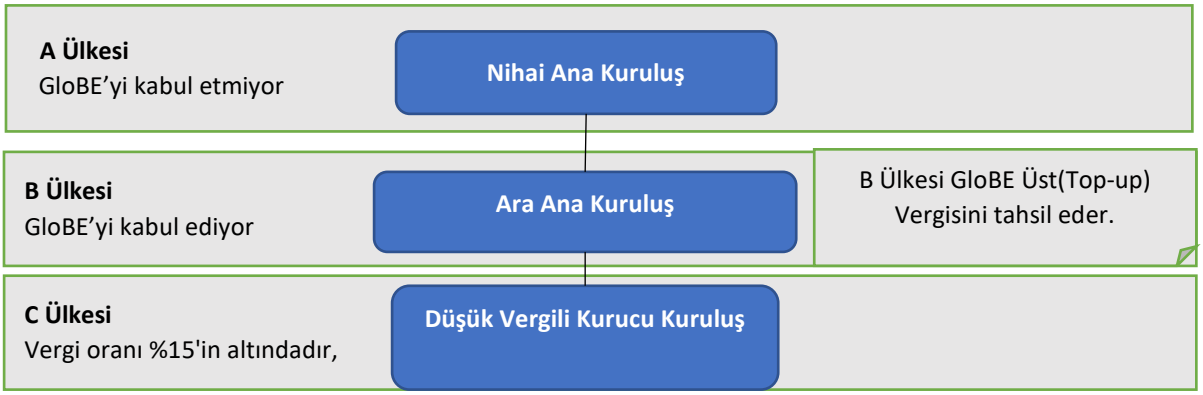
Belirli bir ülkede değer üretilmesinden kaynaklanan vergi yükünü taşıyan her kuruluş asgari oranda vergilendirileceğinden, kâr kaydırma ile ilgili ağır kapitalizasyon veya diğer planlama yapılarının uygulamaya koyulma teşvikini azaltması nedeniyle, ana kuruluş kaynak ülkesinin vergi matrahını diğer ülkeler arasında etkili bir şekilde koruyacağı durumu gelir dahil etme kuralına örnek olarak verilebilir (Iiskola, 2022: 13). GloBE kuralları kapsamında hangi ülkelerin ilave vergi tahsilatını yapma hakkına sahip olduğu ve ilave vergi tahsilatı sırası gösterilmiştir. Bir ülkeye ilişkin olarak ilave vergi borcunun olması durumunda, söz konusu ülke bir QDMTT uygulayarak ek vergiyi kendisi tahsil edebilir. QDMTT'lerin uygulanmasından sonra kalan herhangi bir ek vergi IIR kapsamında ana şirketin bulunduğu ülke tarafından tahsil edilerek ana kuruluş kaynak ülkesinin vergi matrahının korunduğu söylenebilir (Hugger vd., 2024: 15).

Şekil 5. *IIR'nin genel uygulaması.*

Kaynak: (Christians vd., 2023: 7).

Şekil 6. *Nihai ana kuruluşun GloBE'yi benimsemeyen ülkede olması durumunda IIR'nin uygulanması.*

Kaynak: (Christians vd., 2023: 7).

IIR, etkin bir destek kuralı olarak da tanımlanabilmektedir. Çok uluslu bir grubun herhangi bir Kurucu Varlığının kaynakta düşük bir ETR'ye tabi olması halinde, IIR, bir ana veya ara holding şirketinin ikamet ülkesine bir üst vergi uygulama hakkı tanıyabilmektedir. Gelir İçerme Kuralı'na (IIR) ve yukarıya doğru vergi tahsisine ilişkin temel kavramsal çerçeve Şekil 5'te gösterilmektedir. Öte yandan, nihai ana kuruluşun GloBE rejimini benimsememiş bir ülkede bulunması durumunda sistemin nasıl işlediği ise Şekil 6'da sunulmaktadır (Christians vd., 2023: 5). IRR kuralı ile amaçlanan etki; kârları, asgari oranın altında bir efektif vergi oranıyla vergilendirilen grup şirketlerine kaydıran planlama yapılarını uygulama teşvikini azaltarak kaynak ülkenin yanı sıra grubun faaliyet gösterdiği diğer ülkelerin de vergi matrahını korumaktır (Pandey, 2023: 12).

4.2.3. Eksik vergilendirilmiş ödemeler kuralı (UTPR)

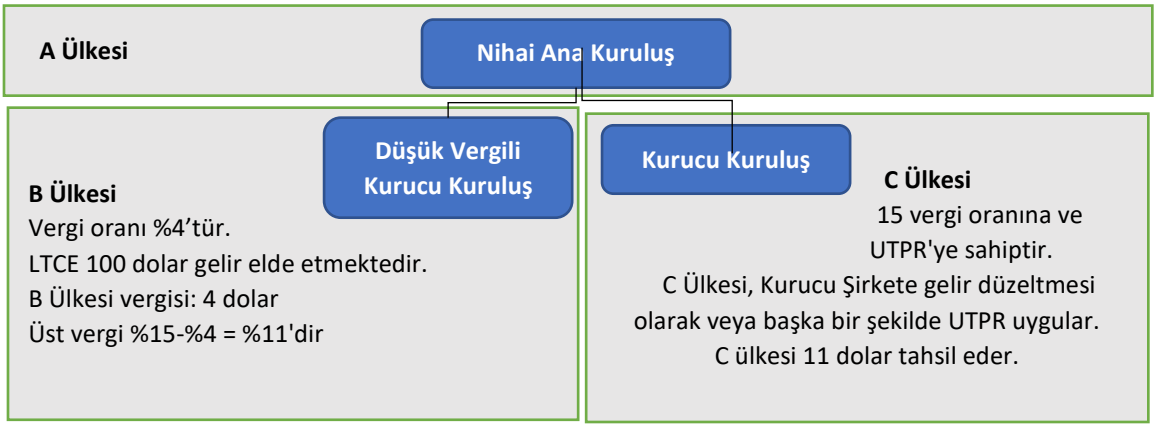
Eksik vergilendirilmiş ödemeler kuralı, ülkelerarası vergi sistemine simetri getirmektedir. Eksik vergilendirilmiş ödemeler kuralı (UTPR), IIR'ye bir destek olarak faaliyet göstermekte ve yalnızca Üst Verginin (*Top-up Tax*) bir IIR kapsamında yüklenilmediği belirli durumlarda uygulanmaktadır. Ana kuruluşun bulunduğu devletin düşük vergili bir ülke olması veya P2'ye katılmamış olması durumunda kaynak (*sermaye ithal eden*) ülkelere haklar tanımakta ve her iki durumda da bir IIR uygulamamaktadır. Yurtdışındaki başka bir kuruluşa ödenen masrafların düşülmesine izin verilmemesi şeklinde uygulanabileceği gibi, mukim bir vergi mükellefine (*bir bağlı şirket*) veya kendi topraklarında bulunan daimî işyerine uygulanan bir üst vergi yoluyla da uygulanabilir (Dourado, 2022: 389). Eksik Vergilendirilmiş Ödemeler Kuralı (UTPR), eksik vergilendirilmiş sınır ötesi ödemeler için bir kesinti yapılmasını reddeder (*veya bu ödemeler üzerinden stopaj yapılmasına izin verir*). Diğer bir ifadeyle bir alıcı ile aynı seviyede yeterince vergilendirilmeyen belirli işlemlerin mahsubunu reddeder (De Boynes vd., 2022: 57; Iiskola, 2022: 13-14).

ÇUŞ'un nihai ana şirketi P2'yi uygulamayan bir yargı bölgesinde ikamet etmesi durumunda, vergi hakları kuralların geçerli olduğu ülkelere devredilir ve öncelik ÇUŞ'un sahiplik yapısından kaynaklanır. ÇUŞ ana şirketi ile düşük vergili iştirak arasındaki sahiplik zinciri P2'nin dışında kalması durumunda, UTPR bir destek olarak uygulanır. Bu rejim kapsamında, P2'yi benimseyen ülkeler, kendi yetki

alanlarındaki iştirakler için grup içi ödemelerdeki vergi indirimlerini ortadan kaldırmaktadır. Bir formül önceliği belirler ve her ülkenin toplayabileceği "vergi" miktarını tanımlar (Auclair, 2023: 3).

UTPR, eksik vergi ödemeleri telafi edilene kadar, iştiraklerin grup içi ödemeler için aldıkları her türlü vergi indirimini iptal eder. Vergi haklarının P2 ülkeleri arasında tahsisi diğer kurallardan daha karmaşıktır. İlk tahsis anahtarı, kabaca her ülkenin düşük vergili ortaklığa yaptığı grup içi ödemelerdeki payına eşittir. Bunun yeterli olmaması durumunda, ikinci bir çözüm, vergi haklarını her ülkenin grup içi harcamalarındaki payına göre tahsis eder (Auclair 2023: 18). UTPR'ye ilişkin metodolojinin oluşturulması, ileride sağlanacak uluslararası mutabakata bırakılmış olmakla birlikte, bir ödeme üzerindeki vergi yükünün, yalnızca ödemeyi alan tarafça doğrudan ödenen vergileri değil, aynı zamanda IIR rejimi kapsamında ilgili ana şirket tarafından ödenen vergileri de kapsayacağı açıkça ortaya konulmuştur (De Boynes vd., 2022: 57). UTPR'nin temel işleyişi Şekil 7'de açık bir şekilde gösterilmiştir.

Şekil 7. *Temel UTPR uygulaması.*

Kaynak: (Christians vd., 2023: 9).

Bir ÇUŞ grubunun nihai ana kuruluşu olan devlet kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, emeklilik fonları ve yatırım fonlarının yanı sıra bu tür kuruluşlar, organizasyonlar veya fonlar tarafından kullanılan holding araçları GloBE kurallarından muaftır. Ekim 2021 anlaşması ayrıca, üç gerekliliği karşıladıkları sürece, uluslararası faaliyetin ilk aşamasındaki şirketler için UTPR'den yeni bir muafiyet sağlamaktadır. Bunlar aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır:

- ÇUŞ'un en fazla 50 milyon euro tutarında maddi yabancı varlığa sahip olması;
- ÇUŞ'un en fazla beş farklı yargı alanında faaliyet göstermesi; ve
- Çok uluslu şirketin beş yıldan az bir süredir GloBE kuralları kapsamında olması (not: yürürlüğe girdiklerinde GloBE kuralları kapsamında olan çok uluslu şirketler için süre UTPR kurallarının yürürlüğe girdiği tarihte başlar) (De Boynes vd., 2022: 57-58).

4.2.4. Vergi kuralına tabi olma (STTR)

Vergi kuralına tabi olma (STTR), ülkelerin, bağlı şirketler arasında gerçekleşen belirli sınır ötesi ödemelere ilişkin olarak, ödeme alıcısının tabi olduğu nominal kurumlar vergisi oranının %9'un altında kalması durumunda, kaynak ülkenin sınırlı düzeyde ilave vergi uygulamasına olanak tanıyan, anlaşmaya dayalı bir mekanizmadır (OECD, 2023a:8-9). STTR, ÇUŞ Grubunun üyeleri arasında bağlantılı olan ve yüksek matrah aşındırmasına yol açabilecek belirli ödemelere asgari bir vergi oranı uygulamayı gerektirmektedir. Söz konusu durum, düşük vergili bir grup kuruluşuna yapılan belirli grup içi ödemelere uygulanan bir stopaj vergisinden oluşmaktadır. Bu, esas olarak faiz ve telif ücretleri ile ilgili olmakla birlikte, diğer ücretleri de kapsamaktadır (Iiskola, 2022: 14). Ekim 2021 anlaşmasında belirlenen asgari vergi oranı %9'dur (*daha önceki %7,5 ila %9 aralığına kıyasla spesifik bir oran*). Kaynak ülkenin vergilendirme hakkı, asgari oran ile ödeme üzerindeki vergi oranı arasındaki farkla sınırlı kalmaktadır (De Boynes vd., 2022: 60). STTR (*Vergiye Tabi Olma Kuralı*), bir vergi anlaşması çerçevesinde kaynak ülkenin belirli grup içi ödemeler üzerindeki vergilendirme hakkından feragat ettiği

durumlarda, söz konusu gelirin alıcı ülkede (mukim devlet) %9'un altında bir oranla vergilendirilmesi halinde, kaynak ülkenin bu vergilendirme haklarının bir kısmını geri alabilmesi gerektiği ilkesine dayanmaktadır. Bu düzenleme, özellikle gelişmekte olan ülkelerin önceliklerini dikkate alarak tasarlanmış olup, bu ülkelerin İkinci Sütun üzerindeki uzlaşıya katılımında belirleyici bir unsur olarak kabul edilmektedir (OECD, 2023a: 9). Faiz ödemeleri, telif hakları ve belirlenmiş bir dizi diğer ödemeler STTR'ye tabi olacaktır, ancak hizmetler için yapılan ödemelerin veya sermaye kazançlarının belirlenmiş bir dizi diğer ödemeye dahil edilip edilmeyeceği durumu hala belirsizdir. STTR'ye yürürlük kazandıracak bir model anlaşma hükmünün yanı sıra bunun uygulanmasını sağlayacak çok taraflı bir aracın da 2022 ortasına kadar tamamlanması öngörülmüştür. AB Faiz ve Telif Hakları Direktifinin de STTR'nin uygulanmasına izin verecek şekilde değiştirilmesi gerekeceği tahmin edilmiştir (De Boynes vd., 2022: 60-61; Dourado, 2022: 389). 6 Temmuz'da Kapsayıcı Çerçeve, STTR'nin uygulanmasını kolaylaştırmak için çok taraflı bir araç (STTR MLI) ve Açıklayıcı Beyanı ile gelişmekte olan Kapsayıcı Çerçeve üyelerine STTR'nin uygulanmasında yardımcı olacak bir süreci de kabul etmiştir. Bu süreç, 18 Temmuz 2023 tarihinde başlatılmış olup, gelişmekte olan ülkelere STTR'nin uygulanmasına yönelik taleplerini iletmelerinde destek sağlanması amacıyla, kapsama giren gelir unsurlarına uygulanan düzeltilmiş nominal vergi oranlarına ilişkin bilgi ile etkilenen vergi anlaşmalarının yer aldığı bir listenin sunulması öngörülmektedir. Kapsayıcı Çerçeve üyeleri, kapsadığı tüm vergi anlaşmalarına ilişkin olarak anlaşmaları STTR'yı içerecek şekilde değiştirecek olan STTR Uygulamaya Yönelik Çok Taraflı Sözleşmeyi (MLI) imzalayarak STTR'yı uygulamayı seçebilir. Alternatif olarak, Kapsayıcı Çerçeve üyeleri, ikili müzakereler yoluyla belirli bir vergi anlaşmasında STTR'yi uygulamayı seçebilir. STTR uygulamaya yönelik çok taraflı sözleşme (MLI) 2 Ekim 2023 tarihinden itibaren imzaya açılmıştır (OECD, 2023a: 9).

5. KÜRESEL ASGARİ VERGİNİN GLOBAL EKONOMİYE ETKİSİ

Birinci Sütun kapsamında, özellikle düşük vergili yatırım merkezlerinden diğer ülkelere doğru, çok uluslu şirketlerin toplam kârlarının yaklaşık %2'sinin yeniden tahsis edileceği ve bu düzenlemenin küresel düzeyde kurumlar vergisi (CIT) gelirlerinde yaklaşık 12 milyar ABD doları tutarında bir artış sağlayacağı öngörülmektedir (Gaspar & Weeks-Brown, 2023: 12-13). Toplamda, ÇUŞ yatırımlarının daha yüksek ETR'ler karşısında ılımlı bir şekilde azalacağı tahmin edilmektedir. ETR'lerin, İkinci Sütun kurallarının doğrudan etkisi, azalan rekabet baskısından kaynaklanan vergi artışları ve kâr kaydırma kapsamının azalması nedeniyle artması beklenebilir.

OECD'nin Economic Impact Assessment (2020) raporunda, İkinci Sütun (P2) kurallarına odaklanılarak yapılan analizler sonucunda, ortalama küresel marjinal efektif vergi oranının (METR) yaklaşık %1,85 puanı artacağı öngörülmektedir. Bu artışın, çok uluslu şirketlerin küresel düzeydeki yatırım oranında %0,12 puanı, toplam ticari yatırım oranında ise (ÇUŞ dışındaki işletmeler dâhil olmak üzere) %0,05 puanı düzeyinde bir azalmaya yol açacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca UNCTAD (2022) verilerine göre, küresel ölçekte doğrudan yabancı yatırımlar (DYY) üzerindeki potansiyel aşağı yönlü etkinin yaklaşık %2 seviyesinde olacağı öngörülmektedir (Gaspar & Weeks-Brown, 2023: 14).

OECD asgari vergisinin çözüm aradığı ana sorunlardan biri de şirketlerin yüksek kurumlar vergisi ödemekten kaçınmak için gelirlerini düşük vergi oranlarına sahip ülkelere (*vergi cennetlerine*) kaydırması durumudur (Weiland, 2024: 9). Küresel asgari vergi, özellikle vergi cennetleri için teşvikleri baştan aşağı değiştirdiği söylenebilir. Diğer bir ifadeyle onları, vergi oranlarını küresel minimum vergi oranına yükseltmeye yönlendireceğinden; kâr kaydıran şirketler için ek bir vergi maliyeti oluşturarak söz konusu cennetlerde genel refah seviyesini olumsuz etkileyeceği tahmin edilmektedir (Johannesen, 2022: 7).

İkinci Sütun'un ek gelir etkisi, kurumlar vergisi oranları üzerindeki rekabetin azalmasından kaynaklanabilir. Bahsi geçen durumun, kurumlar vergisi gelirlerinde ilave olarak %8,1 oranında bir artışa yol açabileceği değerlendirilmektedir. Bu tür dinamik etkiler, geçmişte vergi rekabetine ilişkin edinilen deneyimlerle de örtüşmektedir. Nitekim IMF (2022b) tarafından yapılan bir analizde, küresel ortalama kurumlar vergisi (CIT) oranında meydana gelen 1 puanlık artışın, ortalama olarak, ülkelerin kendi kurumlar vergisi oranlarını 0,6 puan artırma eğiliminde olduğunu ortaya koymuştur. Gaspar ve

Weeks-Brown (2023), kurumlar vergisi oranının %15 olarak belirlenmesi dolayısıyla, ÇUŞ kârının %18,5'inin gerçekten de daha yüksek bir kurumlar vergisi yüküyle karşı karşıya kalacağını ve ülkelerin kendi vergi oranlarını düşük tutmak için daha az baskı hissedecekleri tahmin etmişlerdir. Ayrıca vergi rekabeti modelinin simülasyonlarını kullanarak, küresel asgari vergi nedeniyle ortalama kurumlar vergisi oranının %22,2'den %24,3'e yükseleceği sonucu bulunmuştur (Gaspar & Weeks-Brown, 2023: 16-17).

Küresel kurumlar vergisi (CIT) gelirlerinin, üst vergilerin uygulanması ve kâr kaydırmanın azaltılması sonucu olarak artacağı ve kurumlar vergisinin, her yıl küresel olarak 155-192 milyar ABD doları veya kurumlar vergi gelirlerinin %6,5 ila %8,1'i arasında ek CIT geliri sağlayacağı tahmin edilmektedir (OECD, 2024: 4). Küresel asgari kurumlar vergisinin gelişmekte olan ülkeler üzerinde de olumlu veya olumsuz etkileri olacaktır. İkinci Sütun, yerleşik ülkelere, diğer bir ifadeyle sermaye ve teknoloji ihraç eden ülkelere belli bir dereceye kadar daha faydalı olacağı tahmin edilirken, kaynak ülke olarak gelişmekte olan ülkelerin, gelişmiş ülkelerin çıkarlarına daha fazla odaklanmış olan küresel asgari vergi kuralları bakımından nispeten dezavantajlı bir konumda oldukları söylenebilir. İkinci Sütun kaynak ülkelerin vergi avantajları için alanı sıkıştırmaktadır. Bilindiği üzere IIR, vergi uygulamasına konu olan şirketi ve kaynak ülkesini belirlemektedir. Dolayısıyla ilk olarak çok uluslu işletmelerin nihai ana şirketini seçecektir. Sonuç olarak, nihai ana şirketin bulunduğu ülkenin IIR'yi benimseme eğiliminde olması durumunda, kaynak ülke tarafından sağlanan vergi tercihi dolayısıyla düşük efektif vergi oranından kaynaklanan ilave vergi, nihai ana şirket tarafından ikamet edilen ülkeye ödenecektir. Diğer bir ifadeyle, başlangıçta kaynak ülke tarafından dış yatırımı çekmek amacıyla sağlanan vergi imtiyazı nihayetinde ikamet edilen ülkeye aktarılacaktır (Li, 2022: 187).

Vergi oranı belirleme gücü, gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasında önemli bir araçtır. Sermaye ithal eden ülkeler olarak gelişmekte olan ülkeler genellikle yabancı yatırımları çekmek için vergi politikalarını belirlemede bağımsız oldukları bilinmektedir. Dolayısıyla küresel asgari vergi, söz konusu ülkelerin vergi oranı belirleme yetkisine müdahale ederek yatırım çekme kabiliyetlerini kısıtlayacaktır. Fakat küresel asgari verginin gelişmekte olan ülkeler için genel avantajlarının dezavantajlarından daha ağır basacağı tahmin edilmektedir. İlk olarak gelişmekte olan ülkeler genellikle yüksek kurumlar vergisi oranına sahip oldukları bilinmektedir. Söz konusu durum ise daha yüksek oranda vergi geliri tahsil edileceği anlamına gelmektedir. Ayrıca söz konusu ülkeler yabancı yatırım çekmede düşük vergi oranlarından ziyade iş gücü ve kaynak avantajlarına daha fazla güvendikleri söylenebilir. İkinci olarak, STTR kuralı gelişmekte olan ülkelere özel vergi hakları vermekte, bu da vergi tahsilatı ve yönetimi düşük olan ülkelerin daha fazla BEPS'ten korunmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir (Li, 2022: 187).

Küresel asgari kurumlar vergisinin Türkiye üzerinde de olumlu ve olumsuz etkileri olacağı söylenebilir. Türkiye'de faaliyette bulunan uluslararası sermayeli şirket sayısının yaklaşık 80 bin olduğu ve bunlardan ana işletmesi yurt dışında olan 2 bin 134 işletme bulunmaktadır. Türkiye'de yatırım yapan çok uluslu şirketlerin sadece %2,5 gibi bir kısmı 750 milyon euroyu aşmaktadır (Ekonomi Gazetesi, 2024). İstanbul Sanayi Odası tarafından 2023 yılında yayınlanan çalışmada 750 milyon euroyu aşan firma sayısı 42 olarak tespit edilmiştir. Söz konusu şirketlerden uluslararası arenada faaliyetleri olanların ait oldukları grupların küresel asgari kurumlar vergisi kapsamına gireceği söylenebilir. Özellikle yurt dışı şube kazançları olan şirketler başta olmak üzere, yurt dışı iştirak kazançları ve yurt dışı inşaat onarma, montaj ve teknik hizmetlerden sağlanan küresel geliri grup olarak 750 milyon euro olan büyük ölçekli şirketlerin ödeyeceği verginin de artacağı söylenebilir (Gökçe, 2024).

Yapılan araştırmalar, küresel asgari kurumlar vergisinin gelişmiş ülkeler ile vergi cennetlerine fayda sağlarken Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler üzerindeki olumlu etkisinin son derece kısıtlı olacağına işaret etmektedir. Örneğin; İsviçre St. Gallen Üniversitesinin 2023'te yapmış olduğu çalışmaya göre, küresel asgari kurumlar vergisi dolayısıyla elde edilecek toplam ek vergi gelirinin %89'u vergi cennetleri, %9'u ise gelişmiş ülkelerin kasalarına gireceği, Türkiye gibi gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin ise sadece %2'lik kısmını bölüşebileceği sonucu elde edilmiştir. Dolayısıyla küresel asgari kurumlar vergisinden en az fayda sağlayacak ülkelerin Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin olduğu söylenebilir (Yazıcıoğlu, 2024). Barake ve arkadaşlarının da (2021) yapmış oldukları çalışmada, gelişmiş ülkelerin

gelişmekte olan ülkelere kıyasla daha fazla gelir elde edeceği sonucu elde edilmiştir. Aynı çalışmada gelişmiş ülkelerin küresel asgari vergi ek gelirinin yaklaşık %19'unu elde ederken, gelişmekte olan ülkeler sadece yaklaşık %2 oranında ilave gelir elde edebilecekleri sonucu elde edilmiştir (Barake vd., 2021:14). Söz konusu durumun, daha az ticari faaliyete ve daha küçük ölçekli şirketlere sahip olmaları nedeniyle, diğer gelişmekte olan ekonomiler ile daha az gelişmiş ekonomileri olumsuz etkilemesi muhtemeldir. Bu bağlamda, söz konusu ülkelerin küresel asgari vergiden çok daha sınırlı gelir elde etmeleri ya da hiç gelir elde edememeleri olasılığı gündeme gelmektedir (Barake vd., 2021: 14).

Türkiye'nin kurumlar vergisi hâlihazırda asgari kurumlar vergisi oranı olan %15'in üzerindedir. Her ne kadar kurumlar vergisi oranı %15'in üzerinde olsa da belirli sektörlere, yatırımcılara veya bölgelere yönelik önemli vergi teşvikleri sağlanınca efektif vergi oranı diğer gelişmekte olan ülkelerden daha düşük hale gelmektedir. Bu yeni durum bazı kazançları vergileme imkânı tanıdığından vergi gelirlerinin artması mümkün gözükebilir (Yılmaz, 2024). Fakat vergi teşviki ya da vergi istisnaları ile efektif vergi oranı küresel asgari kurumlar vergisi oranının altına inmesi durumunda ek vergi uygulanabilecektir. Bu durumda teşvikin şirket için bir avantajı kalmayacak, çünkü vergi teşvikinin faydası, asgari kurumlar vergisi nedeniyle azalacaktır. Öte yandan şirkete tanınan vergi teşvikine rağmen efektif vergi oranı asgari kurumlar vergisi oranının üstünde kalması durumunda ise zaten ek vergi uygulanmayacaktır (Yılmaz, 2024).

Türkiye'de KVK m.32/A'da, indirimli kurumlar vergisi düzenlemiştir. Teşvik belgesi olan yatırımlardan elde edilen kazançlara uygulanan indirimli kurumlar vergisi bağlamında efektif vergi oranı %15'in altına indirilmiş olmaktadır. Bu durumda küresel asgari kurumlar vergisi uygulaması başladığında çok uluslu şirketin Türkiye'deki iştirak/şubelerinin indirimli kurumlar vergisi oranı küresel asgari vergi oranının altında kalacağından Türkiye yatırım avantajını yitirebilir. Ama normal şartlarda efektif vergi oranı %15'in altında kaldığından Türkiye'de alınmak üzere ek vergi getirilebilir (Yılmaz, 2024).

Çok uluslu şirketler esas itibarıyla gelişmiş devletler merkezli olduklarından, bu devletlerin kendi vergi gelirlerinin başka devletlerin uyguladıkları vergi teşvikleriyle aşınmasını önleme projesidir (Yavaşlar, 2024). Tam da bu nedenle, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin, çok uluslu şirketlerin kârları üzerinden en az %15 efektif vergiyi öneren küresel asgari kurumlar vergisine katılıp, kurumlara yönelik vergi teşviklerini tırpanlarken son derece dikkatli olması gerekmektedir. Çok uluslu şirketler, gelişmekte olan ülkelerde çoğunlukla matrahı düşük beyan ettiklerinden, QDMTT'yi kabulün ne getireceği iyi hesaplanmalıdır. Bu işin asıl kazanının kim olacağı iyi analiz edilmelidir (Yavaşlar, 2024).

Sonuç itibarıyla Türkiye'nin küresel kurumlar vergisi uygulamasına dâhil olması, ülkenin ekonomik çıkarları açısından önemlidir. Özellikle vergi cenneti ülkelere kaçışın önlenmesi ve vergi adaletsizliğinin ortadan kaldırılması Türkiye'nin ekonomik büyümesine olumlu katkıda bulunabilir. Ayrıca, küresel asgari kurumlar vergisinin uygulanmasıyla vergi rekabeti azaltılabilir ve işletmelerin vergi ödemeleri adil bir şekilde düzenlenebilir. Ancak, küresel asgari kurumlar vergisinin Türkiye için bazı olumsuz yönlerinin de olduğu unutulmamalıdır. Vergi adaletini sağlamayı amaçlayan bu uygulama, Türkiye'nin yabancı yatırım çekme potansiyelini olumsuz yönde etkileyebilir ve rekabet avantajını azaltabilir. Ayrıca Türkiye'nin vergi politikalarını esnek bir şekilde belirleme yeteneğini de sınırlayacağından, vergi adaletini sağlamayı amaçlayan bu uygulama, aynı zamanda Türkiye'nin rekabet gücünü ve ekonomik büyümesini destekleyecek şekilde uyarlanmalıdır (Şengönül, 2024).

6. SONUÇ

Küreselleşmenin 20. yüzyılın ikinci yarısında yükselişe geçmesi, 20. yüzyılın sonlarında internet dolayısıyla dijital ekonominin hız kazanması, devasa ÇUŞ'ların oluşmasına yol açmış, fakat uluslararası vergi mevzuatları-sistemleri söz konusu hıza yetişmede son derece yavaş kalmıştır. Diğer bir ifadeyle firmaların fiziki mevcudiyetine dayanan uluslararası çifte vergilendirme antlaşmasının yetersiz kalmasıyla sonuçlanmıştır. Bu bağlamda OECD, küresel koordinasyonu ve iş birliğini sağlamak amacıyla, diğer bir ifadeyle ticaretin değişim hızı dolayısıyla ortaya çıkan vergilendirme sorununu çözmek amacıyla küresel asgari vergi uygulamasını imzalamıştır. Küresel asgari vergi uygulaması, uluslararası

vergi yapısında ve bu doğrultuda büyük ölçekli çok uluslu şirketlerin vergilendirilme biçimlerinde kayda değer değişikliklere yol açmıştır. Küresel asgari vergi uygulaması, dünya çapında kurumlar vergisi rejimlerinin gözden geçirilmesi ve reforme edilmesine yönelik bir ivme başlatmıştır. Söz konusu uygulama, uluslararası vergi politikalarında ve dolayısıyla büyük çok uluslu şirketlerin vergilendirilmesinde önemli değişiklikler getirmiştir. Fakat hükümetlerin GMT'yi uygulama kararları konusunda hala önemli belirsizliklerin bulunduğu söylenebilir.

Küresel asgari verginin, ülkeler arasındaki vergilendirme farklılıklarını azaltacağı tahmin edilmektedir. Görece düşük seviyede belirlenen bir küresel asgari vergi oranının, vergi cennetlerinin mevcut teşvik yapısını köklü biçimde dönüştürebileceği ifade edilebilir. Diğer bir ifadeyle onları, vergi oranlarını küresel minimum vergi oranına yükseltmeye yönlendireceğinden; kâr kaydıran şirketler için ek bir vergi maliyeti oluşturarak söz konusu cennetlerde genel refah seviyesini olumsuz etkileyebilir. Bu doğrultuda, küresel asgari verginin yatırım kararları üzerindeki etkisini sınırlandırarak, sermayenin küresel ölçekte dağılımında vergi dışı faktörlerin belirleyici rolünü artıracağı öngörülmektedir. Küresel asgari verginin, yurtiçi kaynakların harekete geçirilmesinde kilit rol oynayabilecek gelir artırma kapasitesine de vurgu yaptığı bilinmektedir.

Küresel asgari vergi uygulamasının, kâr kaydırma ve aşırı düşük vergilendirme uygulamalarını sınırlamak suretiyle, dünya genelinde düşük oranda vergilendirilen kâr tutarlarını önemli ölçüde azaltması beklenmektedir. %15'lik asgari efektif vergi oranının altında vergilendirilen çok uluslu şirket kârlarının küresel düzeyde üçte ikiden fazla oranda düşeceği öngörülmektedir. Küresel asgari verginin yılda 155-192 milyar ABD doları arasında veya küresel kurumlar vergisi gelirlerinin %6,5 ile %8,1'i arasında ek küresel kurumlar vergisi geliri sağlayabileceği tahmin edilmektedir. Bu kazançların ülkeler arasındaki dağılımı büyük ölçüde hükümetlerin uygulama tercihlerine bağlıdır. Tüm yetki alanlarında bir miktar düşük vergilendirilmiş kâr stoku bulunduğundan, QDMTT uygulaması tüm yetki gruplarının kendi yetki alanlarındaki düşük vergilendirilmiş kârdan kaynaklanan gelirleri yakalamasına olanak tanıdığı, çalışmanın önceki bölümlerinde değinilmiştir.

Sonuç olarak, Küresel Asgari Vergi uygulamasının ülkeler arasındaki vergi oranı farklılıklarını azaltması beklenmektedir. Bu durumun, yatırım kararları ile ekonomik faaliyetlerin küresel ölçekte daha verimli bir şekilde dağılmasına yönelik potansiyel olarak kayda değer etkiler yaratabileceği öngörülmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, önemi son derece artmış olan küresel kurumlar vergisinin temel özelliklerini ortaya koymak ve söz konusu vergi ile ilgili sorulan temel sorulara cevap vermektir.

Beyan ve Açıklamalar

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduğunu kabul etmektedirler.

2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir.

KAYNAKÇA

Atal, M. R. (2020). The Janus faces of Silicon Valley. *Review of International Political Economy 28*(2), s. 336-350. https://doi.org/10.1080/09692290.2020.1830830

Auclair, G. (2023). *How Much Global FDI Is Subject to BEPS Pillar Two?*

Barake, M., Theresa, N., Paul-Emmanuel, C. & Gabriel, Z. (2021). *Revenue Effects of the Global Minimum Tax: Country-by-Country Estimates*. https://www.taxobservatory.eu//www-site/uploads/2021/10/Note-2-Revenue-Effects-of-the-Global-Minimum-Tax-October-2021-1.pdf

Carpentieri, L., Stefano, M. & Paola, P. (2019). Overhauling corporate taxation in the digital economy. *CEPS Policy Insight 15*(2019), s. 1-20.

Christians, A., Thomas, L., Kudzai, M., Eniye, O., Alexandra, R., Stephen, S. & Zach, P. T. (2023). *A guide for developing countries on how to understand and adapt to the global minimum tax*.

Corrick, L. (2016). The taxation of multinational enterprises. T. Pogge & K. Mehta (Ed.), *Global tax fairness* (ss. 173-203). Oxford University Press.

De Boynes, N., Isaac, J. W., Andrew, P. S., Andrew, T. & Clémence, S. (2022). The OECD/G20 Inclusive Framework Reaches New Global Agreement on Profit Allocation and Minimum Tax. *Journal of Taxation of Investments 39*(2), s. 51-64.

Dourado, A. P. (2022). Editorial: The Pillar Two Top-Up Taxes: Interplay, Characterization, and Tax Treaties. *Intertax 50*(5), s. 388-395. https://doi.org/10.54648/taxi2022045

DPT. (2024, May 29). Çokuluslu şirketlere 'asgari vergi' çalışması hızlandırıldı. *Ekonomi Gazetesi*.

Fernandez, P. & Jeff, P. (2002). International Taxation of Multinational Enterprises (MNEs). *Revenue Law Journal 12*(1), s. 104-127.

Gaspar, V. & Rhoda, W.-B. (2023). *International corporate tax reform*. International Monetary Fund.

Gelepithis, M. & Martin, H. (2022). The Politics of Taxing Multinational Firms in a Digital Age. *Journal of European Public Policy 29*(5), s. 708-727. https://doi.org/10.1080/13501763.2021.1992488

Gordon, K. (1999). *Rules for the Global Economy: Synergies Between Voluntary and Binding Approaches*. https://doi.org/10.1787/044824660786

Gökçe, H. (2024, July 19). Türkiye'nin dev şirketleri küresel asgari kurumlar vergisi kapsamına giriyor. *Ekonomim*.

Hanappi, T. & Ana Cinta, G. C. (2022). The Impact of the International Tax Reforms under Pillar One and Pillar Two on MNE's Investment Costs. *International Tax and Public Finance 29*(6), s. 1495-1526. https://doi.org/10.1007/s10797-022-09750-0

Hugger, F. Ana Cinta, G. C., Massimo, B., Maria, G. & Pierce, O'R. (2024). *The Global Minimum Tax and the Taxation of MNE Profit*. OECD Taxation Working Papers. https://doi.org/10.1787/9a815d6b-en

Liskola, M. (2022). *OECD Pillar Two: Will it achieve its desired policy objective of globally taxing large multinational enterprises in a digitalized economy?* [Master's thesis, Uppsala Universitet].

Johannesen, N. (2022). The Global Minimum Tax. *Journal of Public Economics 212*(2022), s. 1-8. https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2022.104709

Li, J. (2022). Causes and Impacts of Global Minimum Tax. *Journal of Education, Humanities and Social Sciences ALSS 1*(2022), s. 177-188. https://doi.org/10.54097/ehss.v1i.658

López, G., Javier, S. S. & Pinar, K. (2023). *Of bytes and trade: Quantifying the impact of digitalisation on trade*.

McGaughey, S. L. & Pascalis, R. (2019). Shifting MNE Taxation from National to Global Profits. *Journal of International Business Studies 50*(9), s. 1668-1683. https://doi.org/10.2307/48686787

OECD. (1998a). *Measuring Electronic Commerce: International Trade in Software*, No. 36. Paris. https://doi.org/10.1787/236737752267

OECD. (1998b). *Mesurer le commerce électronique*, No. 39. Paris. https://doi.org/10.1787/236635088543

OECD. (1999). *A Global Action Plan for Electronic Commerce: Prepared by Business with Recommendations for Governments*, No. 44. Paris. https://doi.org/10.1787/236544834564

OECD. (2013). *Action plan on base erosion and profit shifting*. Organisation for Economic Co-operation and Development.

OECD. (2020). *OECD/G20 inclusive framework on BEPS progress report: July 2019–July 2020*.

OECD. (2021). *Tax Challenges Arising from Digitalisation of the Economy – Global Anti-Base Erosion Model Rules (Pillar Two): Inclusive Framework on BEPS*. Paris: OECD. https://doi.org/10.1787/782bac33-en

OECD. (2022). *OECD/G20 inclusive framework on BEPS progress report: September 2021–September 2022*.

OECD. (2023a). *OECD/G20 inclusive framework on BEPS progress report: September 2022–September 2023*.

OECD. (2023b). *Tax challenges arising from the digitalisation of the economy: Administrative guidance on the global anti-base erosion model rules (Pillar Two): Inclusive framework on BEPS PUBE*.

OECD. (2024). *Economic Impact Assessment of the Global Minimum Tax: Summary*.

Pandey, R. P. (2023). *GloBE IIR and EU law: Compatibility of GloBE IIR with EU law* [Master's thesis, Uppsala Universitet].

Slemrod, J. B. (1996). Free trade taxation and protectionist taxation. S. Joel (Ed.), *The taxation of multinational corporations* (ss. 133-153). Springer Netherlands.

Statista. (2020). *E-commerce worldwide*.

Şengönül, M. (2024). Global minimum corporate tax: A solution for tax competition? *Gems Schindhelm*, 3 November.

Vella, J. (2025). *The Global Minimum and The Future of International Taxation*.

Weiland, H. (2024). *Global minimum corporate tax*. https://static1.squarespace.com/static/5cb7e5637d0c9145fa68863e/t/654973a29b03d1162fb8b7f3/1699312546200/HMC2024_Senate_Finance_1.pdf

Wilkins, M. (1998). Multinational corporations: An historical account. R. Kozul-Wright & R. Rowthorn (Ed.), *Transnational corporations and the global economy* (ss. 95-133).

Yavaşlar, F. B. (2024, Mayıs, 28). Küresel asgari vergi sadece 'sen vergilendirmezsen ben vergilendiririm' mi? *Dünya Gazetesi*.

Yazıcıoğlu, A. E. (2024, Mayıs, 24). Asgari kurumlar vergisi beklenen geliri sağlar mı? *10HABER*.

Yılmaz, B. E. (2024, Mart, 23). Küresel asgari kurumlar vergisi (III): Türkiye'ye olası etkileri. *T24*.

Zachariadis, I. (2019). *Multinational enterprises, value creation and taxation: Key issues and policy developments*. https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2019)637971